

CONCEPT VERSLAG START-RONDE TAFEL CONFERENTIE
Nederlandse Antillen, Willemstad 26 november 2005.

Procedure

- ***Dit gecorrigeerde stenogram zal ter vaststelling worden voorgelegd aan de eerstvolgende RTC.***
-

De **voorzitter**: Als voorzitter van de Raad van Ministers van het Koninkrijk heet ik u allen welkom. Met deze startronde van de rondetafelconferentie zetten wij met elkaar een historische stap. Deze dag markeert het begin van een proces waarin wij opnieuw definiëren wat ons met elkaar verbindt. Ons koninkrijk kenmerkt zich door verscheidenheid en verbondenheid en op basis hiervan werken wij aan een gezamenlijke toekomst. Het proces waarmee wij vandaag beginnen, moet de verscheidenheid en de eigen positie van de afzonderlijke delen tot hun recht laten komen. Het moet ook een nieuw fundament leggen onder de verhoudingen in het Koninkrijk. De afspraken die wij de komende periode gaan maken, moeten duurzaam zijn. Het gaat om nieuwe verhoudingen, geschraagd door de rechtsstaat, door goed bestuur en door gezonde financiën. Het is onze gezamenlijke verantwoordelijkheid en het vergt ons aller inzet dat wij deze resultaten bereiken. Dat willen wij en daarom zijn wij hier. Ik beschouw het als een voorrecht dat wij met elkaar kunnen spreken over de verhoudingen in het Koninkrijk. Dat doen wij in een sfeer van gezamenlijkheid en gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Het doet mij genoegen u weer te zien. Begin dit jaar heb ik uw gastvrijheid mogen ervaren in Aruba en de Nederlandse Antillen, toen ik een bezoek bracht aan u allen. Toen was de vraag of het lang zou duren voordat de Nederlandse premier een volgende bezoek zou afleggen. Twee maal in een jaar is geen slechte score bij het bespreken van belangrijke onderwerpen. Ik wil u nogmaals danken voor uw gastvrijheid en vriendschap. Wij hebben zeer op prijs gesteld hoe wij door u zijn ontvangen. Ik bewaar daaraan de beste herinneringen.

Awe ta un dia historiko (Vandaag is het een historische dag).

Representatives of the Kingdom, the Netherlands Antilles, the Netherlands,

Bonaire, Curaçao, Saba and Sint-Eustatius are meeting today to discuss the future, onze gemeenschappelijke toekomst. Het was onze gezamenlijke wens om deze startconferentie op een zo kort mogelijke termijn te houden. Ik dank iedereen hartelijk voor de medewerking om dit op deze korte termijn, en nog wel op een zaterdag, mogelijk te maken. Wij zijn bijeen in de opstelling van een ronde tafel. Dat is niet voor niets. In het verleden zijn belangrijke besprekingen over onze staatkundige verhoudingen gehouden tijdens rondetafelconferenties. Dat is een goede traditie en goede tradities moeten in ere worden gehouden. Nog belangrijker is het, dat een ronde tafel gelijkwaardigheid uitdrukt, doordat deze geen hoofd en geen zijanten heeft. Alle deelnemers aan deze tafel, aan deze conferentie, zijn gelijkwaardig. Als voorzitter zal ik erop toezien dat alle deelnemers tot hun recht komen. Als ik de tafel rond kijk, komen twee woorden bij mij op: verscheidenheid en verbondenheid. Deze woorden kenmerken het Koninkrijk der Nederlanden en de verhoudingen tussen de partners daarbinnen goed. Het moge duidelijk zijn dat wij verschillend zijn. Wij spreken thuis aan de keukentafel andere talen. De een is opgegroeid tussen de palmbomen, de ander tussen de tulpenvelden. De een houdt van aardappels, de ander van funchi. Hoewel wij allemaal leven met wind, water en strand, kunnen de verschillen tussen de Noordzee en de Caribische Zee bijna niet groter zijn. Erkenning van deze verscheidenheid is een belangrijke drijfveer bij deze bespreking. Ook in de bestuurlijke verhoudingen moeten wij recht doen aan die verscheidenheid en dat is wel eens anders geweest. Binnen het Koninkrijk is men in de loop van de jaren te veel uitgegaan van eenvormigheid. One size fits all. Dat werkt niet. De centrale boodschap van deze rondetafelconferentie is daarom: laat de verscheidenheid doorklinken in de bestuurlijke verhoudingen en de manier waarop wij samenwerken. Laten wij zoeken naar maatwerk. Ruimte geven aan de verscheidenheid kan alleen doordat er ook verbondenheid is. Wij zijn niet alleen verbonden door het Statuut en het al meer dan vijftig jaar nauw samenwerken in het koninkrijksverband. Wij zijn ook verbonden door een huis, het huis van Oranje-Nassau. De leden van het Koninklijk Huis en in het bijzonder Hare Majesteit de Koningin hebben allemaal een plaats in onze harten. Ik heb dat ook gemerkt bij mijn bezoek aan de verschillende delen van het Koninkrijk. Wij delen ook een aantal fundamentele waarden als democratie, vrijheid, solidariteit en respect. Gedeelde waarden verbinden en zonder gedeelde waarden is samenleven en samenwerken niet goed mogelijk. Het is goed om te kunnen zien dat vandaag de dag de contacten alleen maar intensiever worden. Veel Arubanen en Antillianen zijn voor korte of langere tijd in Nederland voor werk,

studie of familiebezoek en ook veel Nederlanders zijn hier, in het Caribisch deel van het Koninkrijk, actief. Dan noem ik niet eens alle uitwisselingen op sociaal-cultureel gebied en andere samenwerkingsvormen. Dergelijke contacten over en weer zijn een verrijking, in persoonlijke zin, maar zeker ook voor de samenwerking binnen het Koninkrijk. Zo bouwen wij samen aan een nieuwe toekomst.

Dames en heren, ons koninkrijk kun je eigenlijk zien als een mozaïek. Het bestaat uit diverse steentjes, die allemaal een eigen karakter hebben, een eigen vorm, kleur en omvang, een eigen identiteit. Zo is het ook met de landen en eilandgebieden binnen het Koninkrijk. Maar al die steentjes vormen samen een nieuw geheel. Een mozaïek wordt bijeengehouden door cement. Voor het Koninkrijk der Nederlanden is het Statuut het cement. Het Statuut reguleert onze samenwerking, een samenwerking die gelukkig een keuze is. De eilandgebieden en de landen kiezen voor de band van en binnen het Koninkrijk en dat is een eigen, vrije keuze. Het is goed om dat te onderlijnen. De keuze voor het Koninkrijk brengt niet alleen rechten met zich, maar zeker ook verantwoordelijkheden en verplichtingen. Vrij in keuze, maar niet vrijblijvend. Binnen het Koninkrijk gaan wij nieuwe afspraken maken over onze staatkundige verhoudingen, afspraken die recht doen aan de huidige inzichten en wensen van de partners, en ook dat is een keuze. Daar blijft het echter niet bij. In de slotverklaring van het bestuurlijk overleg van 17 september 2005 en in het hoofdlijnenakkoord van 22 oktober 2005 is meer vastgelegd. Wij gaan ervoor zorgen dat de partners in de nieuwe staatkundige situatie een goede start krijgen en daarom worden ook afspraken gemaakt over financieel-economische zaken, rechtshandhaving en goed bestuur. Gaat het de individuele partners goed, dan vaart ook het Koninkrijk daar wel bij.

Vandaag maken wij een start met onze toekomst. Laten wij goed beseffen dat wij een nieuw hoofdstuk schrijven in onze gezamenlijke geschiedenis van verscheidenheid en verbondenheid. Ik heb alle vertrouwen in een goede afloop voor alle partijen. Ik besef goed dat het niet allemaal vanzelf zal gaan. Er is niets mis met een stevig debat, zolang wij het maar doen in het belang van het Koninkrijk als geheel en in het belang van alle individuele partners binnen het Koninkrijk. Zoals ons Statuut in zijn preambule stelt: de eigen belangen zelfstandig behartigen, op voet van gelijkwaardigheid de gemeenschappelijke belangen verzorgen en wederkerig bijstand verlenen. Deze woorden hebben nog niets van hun betekenis verloren en kunnen dienen als inspiratie voor de werkzaamheden waarmee wij vandaag een begin maken.

De heer **Ignacio (Curaçao)**: Uwe excellentie de heer Balkenende, voorzitter van de Raad van Ministers van het Koninkrijk en minister-president van Nederland, uwe excellentie de heer Oduber, minister-president van Aruba, uwe excellentie premier Ys, minister-president van de Nederlandse Antillen, dames en heren ministers van de landen van het Koninkrijk, collega-gedeputeerden van de eilandgebieden van de Nederlandse Antillen, leden van de verschillende Eilandsraden, geachte aanwezigen, namens de delegatie van Curaçao heet ik u bij deze gelegenheid welkom op het grondgebied van ons geliefde eiland Curaçao, nos dushi Korsou. Van onze kant zullen wij ons inzetten om u een aangenaam verblijf te bieden en vooral om van deze conferentie voor alle betrokkenen tot een succes te maken. Vandaag zijn wij bij elkaar als vertegenwoordigers van de diverse landen en eilanden die gezamenlijk het Koninkrijk vormen, elk met zijn eigen bijzondere situatie, maar in een samenwerkingsverband dat ons allen behoort te complementeren en te versterken, gericht op verbetering van de vooruitzichten van ons allen. Als partners binnen het Koninkrijk zullen wij vandaag beginnen om gezamenlijk afspraken te maken over de inrichting van een nieuwe toekomst voor de eilanden van de huidige Nederlandse Antillen en de manier waarop wij deze nieuwe inrichting zullen bereiken. Wij rekenen erop dat dit zal gebeuren op basis van vriendschap en wederzijds respect, met begrip voor elkaars specifieke situatie en, zoals het autonomiemonument dat uitdrukt, steunend op eigen kracht, doch met de wil elkaar bij te staan.

Curaçao zal van harte meewerken aan de verwezenlijking van de wensen van de diverse eilandgebieden. Dat zijn namelijk de wensen die door de respectievelijke bevolkingen naar voren zijn gebracht in het kader van hun onvervreemdbaar recht om de eigen toekomst inhoud te geven. Ons uitgangspunt is dat de bevolking van ieder eiland hiertoe het recht heeft en dat het ook de bevolking van ieder eiland zelf is, die het beste kan overzien welke ontwikkelingsrichting de beste kansen geeft op vooruitgang. Uiteraard verwachten wij dezelfde medewerking van alle andere partners die hier aanwezig zijn, zodat wij straks uit elkaar kunnen gaan met duidelijke, aanvaardbare en werkbare afspraken. Het moeten afspraken zijn waarin de volkeren van onze eilanden de richting kunnen herkennen waarvoor zij zich per referendum hebben uitgesproken. Voor Curaçao is dit de positie van autonoom land binnen het Koninkrijk. Het is duidelijk dat de Nederlands Antilliaanse constructie zichzelf heeft overleefd. In meerdere of mindere mate kampen alle eilanden van de

Nederlandse Antillen met dezelfde moeilijkheden bij het instandhouden van hun basisinstituten en het blijven verzekeren van het welzijn van de bevolking. Curaçao is niet meer in staat om de last van de Antilliaanse constitutie te dragen en heeft ruimte nodig om zich te kunnen ontwikkelen. Aruba heeft deze ruimte in het verleden gekregen. Destijds hebben wij loyaal meegewerkt aan de verwezenlijking van de wensen van Aruba. Wij gaan er dan ook vanuit dat wij als resultaat van het traject dat voor ons ligt ten minste dezelfde positie zullen verwerven als Aruba. Alle eilanden moeten de mogelijkheid hebben om zonder interferentie van andere belangen hun ontwikkeling in te richten op basis van hun specifieke mogelijkheden en beperkingen, ieder vanuit de eigen identiteit en realiteit. De grootste uitdaging die voor ons ligt, moet dan ook zijn om wegen te zoeken waardoor de nieuwe staatkundige eenheden die in het leven zullen worden geroepen straks een eerlijke kans krijgen en niet worden opgezadeld met een desastreuze erfenis en beladen met schulden. Samen moeten wij er alles aan doen om dat te voorkomen, opdat onze eilanden straks met nieuw elan hun blik op de toekomst kunnen richten en aan het werk kunnen gaan om al onze mensen en hulpbronnen te wijden aan de emancipatie en vooruitgang van onze volkeren. Elk van onze eilanden heeft het potentieel om op basis van de eigen mogelijkheden en beperkingen substantieel bij te dragen aan de vooruitgang van het Caribisch gebied, het Koninkrijk en de wereld. Curaçao heeft recht op een nieuwe kans. De andere eilanden hebben recht op een nieuwe kans. Laten wij vandaag samen de grondslag daarvoor leggen. Dank u.

Mevrouw **Wescot-Williams (Sint Maarten)**: Chairman, Your Excellencies, Prime Minister of the Netherlands, Prime Minister of the Netherlands Antilles, Prime Minister of Aruba, Ministers Pechtold and Gibson, delegations of Bonaire, Curaçao, Saba, Sint-Eustatius, The Netherlands, Aruba and the Netherlands Antilles, advisors and members of the Secretariat, on behalf of the delegation of Sint-Maarten a very good morning to all. For several others it is: "Here we are again." Several months ago the Dutch NRC newspaper referred to the year 2005 as the year of irreversible steps for the islands of the Netherlands Antilles and the Kingdom of the Netherlands in general. At the end of this conference, hopefully this will be a proven fact. The year 2005 has seen three summits of the islands and the federal government, respectively in January, April and August, and two so-called "bestuurlijke overleggen", best translated as "consultations of governments". These activities are not coincidental. Taking a look back in history, we see that every few years period is characterised by a flurry of constitutional

activities in the Kingdom. For the purpose of this Start RTC it suffices to look back to the last RTC in the Kingdom of the Netherlands, the historic one of 1983. This is one that we hold dear, not only because of the precedent set within the Kingdom, but also because of the recognition or reaffirmation of the inalienable right of self-determination of the Dutch islands in the Caribbean Sea. Such a period of constitutional activities were the early nineties, more specifically 1991 through 1993. It was also at the beginning of this period, in 1991, that the Island Council of Sint-Maarten unanimously developed what we call the FISSA constitutional model, basically arguing the case for separate entities within the Kingdom of the Netherlands, with strong ties of co-operation and mutual support. It was with this idea in mind that Sint-Maarten participated in the Future Conference of 1993 and the now historic Synthese Document. It was a time of excitement in the Kingdom, because we all thought we were going somewhere. Evidently, it was an idea the time of which had not yet come, for whatever reasons. Then followed the period of the referenda of 1993 and 1994. This was a process the time of which had passed, again for many reasons. The writing was on the wall and in 2000 Sint-Maarten finally took that leap. I say “finally”, because the plans for the referendum of 2000 on Sint-Maarten go back to at least 1998. And yes, it has been a frustrating five years, from total rejection of Sint-Maarten’s quest to periods of calm, when it was probably believed that with the passage of time the issue and the resolve would have disappeared. That was not to be. The island of Sint-Maarten persisted, and sometimes we overlooked the many meetings of the islands and the federal government, even back then. The conclusion by all, even back then, was that the Netherlands Antilles as a pseudo-state had outlived its purpose or could no longer serve its purpose. The process, however, stalled, and moved according to the political winds that blew. In 2002 Sint-Maarten took its case to The Hague, after having had to endure rejection after rejection. The Second Chamber of the Netherlands visited Sint-Maarten in 2003, and our message remained consistent. We needed to move forward. We don’t profess to have all the answers in the world, all the solutions to every problem, nor a plan for every eventuality, but we do have the determination to see it through, and that determination has paid off. The installation in 2004 of the commission Bestuurlijke en financiële verhoudingen, commonly called the Jesurun Commission, was the first small step, but it was a step. Others finally dared utter the words “country status”, which until then had been basically taboo, especially for Sint-Maarten. Every argument in the book was used to deny the people of Sint-Maarten this status. But we persisted. I don’t know of many other

instances on these islands when political parties, transcending elections, have remained unified for a specific goal for this length of time. Over time parties have changed, but the commitment has remained. In 2004 and 2005 all other islands held their constitutional referenda, and a truly irreversible process started. Will it all be smooth sailing henceforth? I doubt it, but it will be a going forward for all of us. Will the other pressing issues which we all face in various degrees go away magically? No, but I believe history will judge this group here in terms of finally making it happen. Anything less will be a travesty. Thank you.

De heer **Booi (Bonaire)**: Excellenties, dames en heren. Namens Bonaire hoef ik vandaag niet lang te spreken. Onze boodschap is bekend. Het land de Nederlandse Antillen is niet of onvoldoende in staat Bonaire van het noodzakelijke te voorzien om het welzijn van het eiland te waarborgen. Dat is al lang het geval en Bonaire heeft al twee keer een serieuze poging gedaan om een directe relatie met Nederland te krijgen. Dat is beide keren niet doorgegaan. In 1981 heeft de Eilandsraad van Bonaire zich officieel uitgesproken voor zo'n band. Terwijl Aruba in de jaren daarna een status aparte kon verwerven, kwam Nederland Bonaire niet tegemoet, omdat het de eenheid van de vijf overgebleven Antillen wilde handhaven. In 1994 wilde Nederland wel, maar koos de eigen bevolking uiteindelijk toch weer voor het handhaven van de Antilliaanse band. Dit is de derde keer, het scheepsrecht zoals dat in de Nederlandse taal heet, en wij denken dat wij er nu zullen uitkomen. Als ik het goed zie, staan wij nu werkelijk met alle neuzen in dezelfde richting. Ik noem hierbij de vier elementen van deze situatie. De bevolking van Bonaire heeft per referendum gekozen voor een directe band met Nederland. De Eilandsraad heeft deze uitspraak unaniem overgenomen. De landsregering steunt het streven van Bonaire. Ook Nederland is bereid om een directe band met Bonaire aan te gaan. Dat is overgekomen in het parlement van Nederland. Ik weet niet wat er nu nog fout kan gaan. Ik ga ervan uit dat ons streven op de kortst mogelijke termijn werkelijkheid wordt. Daarover hebben wij met Nederland op Bonaire op 21 oktober 2005 een intentieverklaring ondertekend. Daarop moet vandaag een vervolg komen. Bonaire voert dit pleidooi samen met Saba en Sint-Eustatius. Het vervolg moet duidelijkheid geven aan alle betrokken partijen. Als Bonaire gaat onderhandelen met Nederland, heeft de voortgang daarvan immers ook gevolgen voor het land Nederlandse Antillen. Bonaire schuift als het ware geleidelijk van het land naar Nederland. Bindt een groeiend akkoord tussen Nederland en Bonaire automatisch ook het land? Bonaire wil in ieder geval de zekerheid dat de

zorgfunctie van de hogere overheid voor Bonaire in de overgangsfase geen hiaten kent. Bonaire wil daarover vandaag een toezegging horen van het land en van Nederland. Het is realiteit dat Bonaire structureel weinig middelen heeft om zijn staatshuishouding fatsoenlijk te kunnen voeren. Twee weken geleden moest zelfs het ziekenhuis sluiten. Wij danken Nederland op deze plaats voor de toegezegde hulp aan medische middelen en medicijnen. Onze bevolking stelt dit royale gebaar zeer op prijs en ziet het als een symbool van de bereidheid van Nederland om Bonaire werkelijk te hulp te komen. Daarom leg ik vandaag geen enkele budgettaire claim. Wij vertrouwen erop dat in de bilaterale gesprekken met Nederland alle problemen kunnen worden opgelost. Bonaire wil onverwijld met die besprekingen beginnen. Bonaire wil ook zo snel mogelijk een overgangsregeling afspreken voor de budgettaire verhoudingen. Misschien dat een spoedig akkoord over de schuldpositie van Bonaire daarin al een opening kan bieden.

Excellenties, dames en heren, het is voor Bonaire een bijzondere dag. Wij zijn bijzonder blij en tevreden dat wij betrekkelijk snel na het referendum al kunnen komen tot serieuze onderhandelingen. Dat is in het verleden wel eens anders geweest. Bonaire gaat de onderhandelingen positief in, niet alleen omdat wij vertrouwen hebben in de uitkomst, maar ook omdat Bonaire ervan overtuigd is dat het in de relatie met Nederland iets te bieden heeft in sociaal, economisch en ecologisch opzicht. Sociaal, omdat Bonaire een ontspannen en stabiele samenleving heeft, een zeldzaam fenomeen in onze tijd. Economisch, omdat Bonaire Nederland een verre thuishaven kan bieden voor zijn economische betrekkingen met Noord, Midden en Latijns Amerika. In ecologisch opzicht is Bonaire een zeldzame en kostbare parel in de kroon van het Koninkrijk. Premier Balkenende en minister Pechtold, u kunt eer met ons inleggen. Dank u.

Minister-president **Ys ((Nederlandse Antillen)**: Excellenties, dames en heren. Laat ik beginnen met het uitspreken van mijn waardering voor uw medewerking, die deze rondetafelconferentie mogelijk heeft gemaakt. Er is de laatste maanden door u allen, door bestuurders en ambtenaren, veel werk verzet om deze vergadering te laten doorgaan. Mijn dank daarvoor. Deze vergadering heeft een bijzonder karakter, zoals ook door de voorzitter is bevestigd. Een rondetafelconferentie is immers het instrument bij uitstek waarbij de gelijkwaardigheid van landen tot uiting komt. Niet een vergadering waarin er over een van ons wordt gesproken, maar een vergadering waarin met ons wordt gesproken. Niet het opleggen van de wil van de een aan de ander, maar een

vergadering waar wij als gelijken afspraken maken met elkaar. Jarenlang praten wij al over een nieuwe staatkundige structuur voor de Nederlandse Antillen. Uiteindelijk hebben de bevolkingen van de vijf eilanden gebruik gemaakt van hun onvervreemdbare recht op zelfbeschikking. Mijn regering heeft zich van meet af aan met kracht ingezet om invulling te geven aan die keuze van de eilanden. Het zelfbeschikkingsrecht is heilig en wij zijn dan ook met gezamenlijk verplicht om gevolg te geven aan de wensen van de bevolking van de diverse eilandgebieden. Ook hier geldt: vox populi vox Dei. Wij zullen tot afspraken moeten komen die vooral bevredigend zijn voor elk der eilanden. Het betreft tenslotte hun toekomst, een toekomst overigens in gezamenlijkheid. Met nadruk wijs ik erop dat alle eilanden ervoor hebben gekozen om binnen het koninkrijksverband te blijven. Deze conferentie zal zich, behalve op de staatkundige structuur van de afzonderlijke eilanden, ook richten op het behoud en de versterking van de koninkrijksbanden. Het vormgeven van staatkundige structuren is als het ware het bouwen van een huis. In het verleden hebben wij daarbij te veel gekeken met een Europese bril, zonder rekening te houden met de lokale omstandigheden. Wij doen er nu goed aan om vooral met een Antilliaanse bril te zoeken naar een nieuwe staatsvorm. Een staatsvorm dus die ons past, maar tegelijkertijd flexibel genoeg is in deze tijd van globalisering, waarin wij rekening moeten houden met wat de ander van ons verwacht. Ons huis staat immers niet in een afgelegen dorp, maar in een steeds kleiner wordende wereld, waar wij elkaar nodig hebben om te kunnen overleven. Het is niet een kwestie van snel even iets uit de grond stampen, net zoals een heremietkrab -- een soldachi, zoals wij het in Curaçao noemen -- eerst ruim te tijd neemt om aan het strand een nieuwe schelp te vinden om in te kruipen en dan, in het besef van de kwetsbaarheid van zijn achterlijf tijdens de overstap van de ene schelp naar de andere, zeer bedachtzaam deze overstap maakt. Zo zullen ook wij zeer zorgvuldig te werk moeten gaan. Na het ingaan van de nieuwe staatkundige structuur moeten de eilanden met een schone lei kunnen beginnen. De eilanden zullen financiële en bestuurlijke beleidsruimte moeten krijgen. Zij zullen voldoende bestuurskracht moeten kunnen ontwikkelen om in vrijheid eigen keuzes te maken, maar ook de krachten bundelen waar dat nodig en nuttig is en kritisch het eigen handelen toetsen. Bij alles wat wij doen moet steeds de mens ons voor ogen staan, de mens die in de nieuwe structuur tot zijn recht moet kunnen komen, zich er veilig in moet weten en zichzelf en zijn familie moet kunnen vormen. Kortom, niet zozeer een huis, maar een thuis. Not a house, but a home. No simplemente un cas, pero un hogar. Dat is wat er van ons wordt verwacht en daaraan zullen wij

moeten werken. Ik heb het volste vertrouwen dat wij vandaag goede afspraken zullen maken over het einddoel dat wij willen bereiken en over de weg waarlangs en de tijd waarbinnen wij dat willen doen. Dit doel is het bedenken van een structuur voor gemeenschappen waar sprake is van een levende democratie, een hoog voorzieningenniveau voor de bevolking, veiligheid en rechtszekerheid, transparant en deugdelijk bestuur en goed opgeleide burgers, die de toekomst met vertrouwen tegemoet kunnen treden. Dank u.

Minister **Pechtold (Nederland)**: Excellenties, dames en heren. Waar een wil is, is een weg. Dat geldt voor het proces dat wij de afgelopen maanden in gang hebben gebracht. De burgers van de vijf Antilliaanse eilanden hebben zich in referenda uitgesproken over hun staatkundige toekomst. De wil bestaat in het Koninkrijk om te werken aan een nieuwe staatkundige toekomst. De regering van de Nederlandse Antillen, de vijf eilandgebieden en Nederland zijn al op weg gegaan. Op 17 september van dit jaar hebben wij de uitgangspunten van het proces besproken. Een maand later zijn wij een hoofdlijnenakkoord overeen gekomen met daarin de eerste concrete afspraken, met name over de financiën. Nu zullen wij, weer een maand verder, het officiële startschot voor dit proces geven. In ons Koninkrijk gaan wij natuurlijk niet op weg zonder Aruba. Ik verwelkom daarom speciaal de delegatie van minister-president Oduber en kijk uit naar een constructieve samenwerking met Aruba in dit traject. Wij zijn op weg, maar in het hedendaagse verkeer moet je blijven opletten. Van eenrichtingsverkeer is in ieder geval geen sprake. Het enige eenrichtingsverkeer dat bestaat in het Koninkrijk, is het Koninkrijk uit, maar daarvoor heeft geen enkel eiland gekozen. Alle eilanden willen binnen het Koninkrijk blijven. Dat betekent dat wij gezamenlijk normen en criteria opstellen, die aansluiten bij de waarborgfunctie van artikel 43 van het Statuut, om naar de gewenste veranderingen toe te werken, zoals wij hebben afgesproken in het hoofdlijnenakkoord. Tweerichtingsverkeer betekent echter ook: goed naar elkaar luisteren en wederzijds respect hebben voor elkaars standpunt. Respect is namelijk niet alleen voor u belangrijk, maar ook voor mij. Respect van Nederland voor het Caribisch deel van het Koninkrijk, maar ook respect van het Caribisch deel voor de Nederlandse omstandigheden. Bij de bestuurlijke overleggen heb ik aangegeven dat wij ook aan onderling vertrouwen moeten werken. Naast het hoofdlijnenakkoord is vorige maand ook de intentieverklaring met Bonaire, Sint-Eustatius en Saba ondertekend. Daarmee heb ik willen aangeven aandacht te

hebben voor de situatie van de kleinere eilanden en daarmee ook in dit proces rekening te houden.

Ik besef terdege dat vandaag een bijzondere dag is. Eeuwenlang zijn de zes Caribische eilanden door Nederland min of meer als één geheel beschouwd. Door de status aparte van Aruba is daarin twintig jaar geleden al verandering gekomen. De uitslagen van de referenda maken nu ook duidelijk dat de mensen van de vijf andere eilanden hun eigen weg willen gaan. De noodzaak om rekening te houden met de specifieke situatie per eiland is een hedendaagse realiteit, waarvoor Nederland de ogen niet sluit. Wij werken aan een nieuw koninkrijk, een koninkrijk op maat, maar dat ieder zijn eigen weg wil gaan betekent in mijn ogen niet: ieder voor zich en God voor ons allen. Ook in de toekomst zal samenwerking tussen de eilanden nodig zijn. Gezien de kleinschaligheid van de eilanden kan het niet anders. Ook samenwerking met Aruba en Nederland zal nodig blijven. Wij vormen één koninkrijk en hebben dus ook samen de verantwoordelijkheid voor een verantwoord bestuurd koninkrijk. Het Koninkrijk moet, ook als geheel, aan de eisen van rechtsstatelijkheid voldoen.

U weet dat ik altijd één belang voorop stel en dat is het belang van de burgers van het Koninkrijk. De burgers blijven voor mij het uitgangspunt en zij moeten bij alle veranderingen gebaat zijn. Deze moeten hun een beter toekomstperspectief geven in de belangrijkste zaken van het leven. Als wij goede afspraken kunnen overeenkomen over openbare financiën, rechtsorde en goed bestuur, is dit belang het best gediend en kunt u op mijn medewerking en inzet rekenen.

De heer **Oduber (Aruba)**: Mijnheer de voorzitter, voorzitter van de Ministerraad van het Koninkrijk, mijnheer Balkenende. In de eerste plaats wil ik de Antilliaanse regering en bevolking, maar ook het eilandsbestuur van Curaçao bedanken voor de gastvrijheid. Onze aanwezigheid hier heeft als doel ondersteuning op basis van het resultaat van de verschillende referenda. Aruba heeft in twee uitwedstrijden uiteindelijk de status aparte behaald. Twee keer zijn in Den Haag rondetafelconferenties gehouden, in 1981 en in 1983. Ik denk dat vandaag een historische dag is voor Curaçao. Dit is een thuiswedstrijd. Ik maak gebruik van deze gelegenheid om de vertegenwoordigers van de landen van het Koninkrijk en de eilanden en de adviseurs welkom te heten en een succesvolle conferentie toe te wensen.

Het Statuut van het Koninkrijk der Nederlanden behoort een instrument te zijn om op voet van gelijkwaardigheid, uitgaande van saamhorigheid en uit solidariteit met elkaar de vormen van omgang tussen de landen te regelen, om zodoende welzijn, voorspoed en geluk van zijn volkeren te kunnen nastreven. De landen danken hun ontstaan aan de gebeurtenissen en inzichten tijdens en na de Tweede Wereldoorlog. Met andere woorden, het Statuut kwam tot stand onder omstandigheden die nu vijftig jaar achter ons liggen. De wereld is veranderd. De tijden en de uitdagingen zijn inmiddels van een geheel andere aard, die gepaard gaat met andere, soms verstrekkende gevolgen, waardoor deze ontwikkelingen vragen om een herbezinning. De grensoverschrijdende criminaliteit, onder andere de handel in verdovende middelen, de bestrijding van terrorisme, het witwassen van gelden verkregen uit criminele activiteiten, de mobiliteit van grote bevolkingsgroepen op zoek naar geluk en welzijn, de ontwrichting die dat met zich brengt en het rechtvaardig streven van de volkeren naar een menswaardig bestaan zijn slechts enkele voorbeelden die ons dwingen om het Statuut een zodanig karakter en een zodanige inhoud geven dat het de respectievelijke overheden in staat stelt om de uitdaging van deze tijd in een veranderde wereld gezamenlijk aan te pakken, steunend op eigen kracht en met de wil om elkaar als gelijkwaardige partners bij te staan. Wij moeten ons realiseren dat een enkel statuut, in welke vorm dan ook, het onderlinge vertrouwen en het wederzijds respect niet kan vervangen dan wel afdwingen. Wij dragen samen de verantwoordelijkheid voor het welzijn en de voorspoed van onze volkeren in koninkrijksverband en het is om die reden mijn standpunt dat wij ter bewerkstelling hiervan meer en beter gebruik moeten gaan maken van de bepalingen van de artikelen in paragraaf 3 van het Statuut, die betrekking hebben op onderlinge bijstand, overleg en samenwerking, in het bijzonder de artikelen 36 en 38. Aruba heeft geen behoefte aan eenzijdig optreden in het Koninkrijk door een partner die bij het ontstaan van een deficit steeds dreigt met artikel 3 van het Statuut. Daar waar wrijving ontstaat door verschillen van mening over bijvoorbeeld rechtshandhaving, rechtspleging, financiële huishouding en deficits verwachten wij een meer actieve en zelfs proactieve rol van het Koninkrijk, niet in de vorm van artikel 3 van het Statuut, maar door op een creatieve manier met de andere bepalingen van het Statuut om te gaan. Er zijn legio mogelijkheden om elkaar bij te staan en hulp te bieden bij het nakomen van onze verplichtingen. Saamhorigheid moet worden bevorderd door een uitdieping van de mogelijkheden die de bovengenoemde artikelen van het Statuut ons bieden. Wij hebben behoefte aan partner die weliswaar kritiek levert, maar die

tegelijkertijd zijn welgemeende hulp en bijstand biedt om de problemen op te lossen. Wij zijn bij elkaar gekomen om de wensen van de verschillende eilanden van de Nederlandse Antillen tegen het licht van het Statuut te houden.

Aruba heeft de weg van een rondetafelconferentie reeds eerder bewandeld, en met succes, onder leiding van wijlen Gilberto François Croes. Sinds 1986 kennen wij op Aruba de in de Nederlandse Antillen nog vigerende dubbele bestuurslagen niet meer. De status aparte heeft Aruba goed gedaan, omdat deze vooruitgang en welzijn voor de bevolking heeft gebracht. Wij hebben samen iets opgebouwd waar wij best trots op mogen zijn. Aruba heeft lang en hard gewerkt om een eigen plaats binnen het Koninkrijk te verkrijgen. Wij willen nu rust en stabiliteit. Wij willen dat onze normen en waarden worden gerespecteerd en dat onze staatkundige verworvenheden onberoerd worden gelaten. Wij zullen niet toestaan dat deze conferentie en de voorbereidingen daartoe worden gebruikt voor andere doeleinden dan die waarvoor zij bijeen is geroepen. Onze deelname aan de realisatie van het algehele welzijn van de volkeren van het Koninkrijk, met inbegrip van die van de eilanden, laat onverkort de status welke men reeds binnen het Koninkrijk heeft verworven en in de toekomst zal nastreven. Natuurlijk zullen wij er ook voor waken dat dit niet ten koste gaat van de Arubaanse verworvenheden op staatkundig gebied. Het Statuut regelt de staatkundige verhoudingen binnen het Koninkrijk en heeft tot doel het streven naar welzijn en voorspoed van de volkeren van de landen en van de eilanden te realiseren. Het streven naar welzijn en voorspoed voor de volkeren heeft tot nu toe het onderspit moeten delven ten opzichte van de aandacht voor de staatkundige verhoudingen in koninkrijksverband.

Met het Statuut in de hand en conform het Handvest van de Verenigde Naties kan het Koninkrijk streven naar algemeen welzijn en voorspoed onder de volkeren. Aruba verklaart bij de opening van deze conferentie al het nodige te willen doen om ook het doel van het Statuut tot een issue te maken. Het sociale deficit dat nu tussen de volkeren van het Koninkrijk bestaat, moet worden opgegeven. Ook hierin heeft het Koninkrijk een waarborgfunctie ingevolge artikel 43 van het Statuut. Immers, wat betekenen verwezenlijking van de fundamentele mensenrechten en vrijheden, rechtszekerheid en deugdelijkheid van bestuur, als deze niet worden vertaald in welzijn en voorspoed voor alle volkeren van het gehele Koninkrijk? Het Koninkrijk als geheel is ook gebonden aan artikel 73 van het Handvest van de Verenigde Naties, dat onder meer bepaalt dat bij de inrichting van het staatkundig bestel van een

#

[bandwissel. Zelfde spreker over zelfde onderwerp gaat door.]

#

... binnen het Koninkrijk. Wanneer het Statuut de binding van de landen aan beide zijden van de oceaan wil verstevigen, kan het niet langer over deze verschillen in welzijn zwijgen. Ook de volkeren van de eilanden in de West hebben er recht op dat dit sociale deficit wordt opgeheven. Ook dit is een waarde, zo niet de grootste waarde, die wij aan de waarborgfunctie van het Koninkrijk moeten geven. De diepte van de samenwerking en de grootte van de bijdrage aan het wederzijds welzijn moeten niet meer worden afgemeten aan de grootte van de bevolkingsgroepen, maar aan de grootte van de noden die zich binnen de bevolkingsgroepen manifesteren. De beginselen van sociale cohesie, die Nederland wel deelt binnen EU-verband, dienen hierbij als inspiratie en voorbeeld. Ten gevolge van de toenemende globalisatie op het gebied van communicatie en technologische ontwikkeling, waardoor het hele Koninkrijk navenant betrokken zal raken bij allerlei aangelegenheden van grensoverschrijdende aard in wereldwijd verband, dienen wij ons met elkaar te bezinnen over deze internationale ontwikkelingen en verplichtingen. De landen van het Koninkrijk zullen vanwege de toenemende mobiliteit in de wereld en de snelheid waarmee de toegepaste communicatiemiddelen gepaard gaan genoodzaakt zijn om binnen het Koninkrijk in toenemende mate de belangen van hun respectievelijke bevolkingen te zien. Armoede en een sociaal deficit in het ene land hebben op den duur gevolgen voor de vooruitgang en voorspoed van het andere land binnen Koninkrijksverband. De tijd is nu aangebroken om in Koninkrijksverband niet alleen de staatkundige ontwikkelingen in ogenschouw te nemen, maar vooral in dat verband ook aandacht te besteden aan elkaars noden en armoede, omwille van de welvaart en voorspoed van ons allen. Wanneer wij tijdens deze conferentie bij elke beslissing steeds het welzijn van onze volkeren voor ogen hebben, verzeker ik u dat het slagen van de conferentie gegarandeerd is. Ik nodig u uit om samen met mij deze uitdaging aan te gaan als gelijkwaardige partners.

Mijnheer de voorzitter, ik wens u en de deelnemers aan deze conferentie veel sterkte en alle wijsheid toe.

De **voorzitter**: Dank u, mijnheer Oduber. Het woord is nu aan de heer Hooker, Sint-Eustatius. Ik dank de delegatie van Sint-Eustatius voor de bereidheid om hier op een zaterdag aanwezig te zijn.

De heer **Hooker (Sint Eustatius)**: Excellencies and all distinguished guests. A clarion call has gone through the Kingdom, calling together the orators, the visionaries, and the work horses, to execute what we want to do. We have heard of the Statute of the Kingdom. This is the bridge that connects us all together. We have also heard of the Rijkseenheid Boulevard and “Steunen op eigen kracht, doch met de wil elkander bij te staan.” Kracht is strength and we need to be strong. Even in the most difficult of times the will is necessary to find a way to cooperate with each other. Through the years Sint-Eustatius has been the grease in the Windward Islands, when those three island territories formed one. When we went over into the Netherlands Antilles, it was Sint-Eustatius again that was always willing to adjust, to give, to let itself be undone, to make sure that we were able to go forward. Over the years we have seen the result. The island itself has been weakened considerably. But still we are willing to adjust, to sacrifice, for the good of the whole. We have never failed to work together, we have never failed to understand, but it is impossible to help each other when you are weak. It is now time for us in the Kingdom to attend to the needs of the weakest ones. The weakest ones, as we have seen, inevitably seem to be the three small islands. We have built up the energy to grow and Sint-Eustatius has provided for this possibility in its referendum, in which we have asked our people to define a status for Sint-Eustatius, and left open the possibility that we can still work together. Sint-Eustatius has also mapped out the possibility to strengthen the weak in its paper *The Economic and Social Framework that is Necessary*. We hope that at the end of this historic occasion not only the orators will have spoken, not only the visionaries will have seen, but that eventually we will have found the time to pay attention to the work horses, who do what needs to be done to make the weakest of us strong enough to be able to support each other; that at the end of all of this discussion, and of all the good food we will eat, and all of the great places that we will go, and all of the money we will spend, we will have found the time to strengthen the will to build on the good that is there, and cease to build on the destructive forces that tear us apart. With this Sint-Eustatius wishes every single delegation here the best, but even more we wish those absent, the people of both the Kingdom and the Netherlands Antilles, that the best will come out of this occasion, that we will be able with Aruba, with Holland, and with the Netherlands Antilles and each individual island territory to say that the clarion call that we started here will have been in the interest of all. Thank you.

De heer **Johnson (Saba)**: Voorzitter, ik heet u en de leden van uw delegatie, alsook de overige delegaties, van harte welkom op deze Start RTC. Ik spreek mijn oprechte waardering uit voor het feit dat alle delegaties, en in het bijzonder uw persoon, op zo korte termijn tijd hebben weten vrij te maken voor deze belangrijke vergadering. Als politiek veteraan van vele bestuurlijke overleggen, toekomstconferenties en rondetafelconferenties doet het mij bijzonder veel deugd om deel te nemen aan dit historische overleg, niet in de laatste plaats omdat het waarschijnlijk een van de laatste rondetafelconferenties, zo niet de laatste, zal zijn, waaraan ik actief zal deelnemen. Dit feit zal voor sommige politici binnen het Koninkrijk waarschijnlijk aanleiding zijn om een zucht van verlichting te slaken, maar zo ver is het nog niet.

Zoals inmiddels alom bekend moge zijn, voelt de Sabaanse bevolking van oudsher een zeer sterke lotsverbondenheid met het huis van Oranje en Nederland, hetgeen bij het op Saba gehouden referendum van 5 november 2004 wederom onomstotelijk en op overtuigende wijze is aangetoond. Als Sabanen hebben wij ons op die historische dag duidelijk uitgesproken voor een directere en nauwere band met Nederland en het opheffen van de huidige gecompliceerde en inefficiënte staatkundige structuur. Dit wil uiteraard niet zeggen dat wij afscheid nemen van onze zustereilanden. Integendeel, het dekolonisatieproces in de voormalige Britse koloniën in deze regio heeft bewezen dat, indien bevolkingen in staat worden gesteld om hun zelfbeschikkingsrecht uit te oefenen, dit kan leiden tot betere samenwerkingsvormen tussen de betreffende eilandennaties. Saba zal dan ook onder de hoede van Nederland nauw blijven samenwerken met de eilanden in de regio, zowel binnen het Koninkrijk als daarbuiten, en waar nodig de samenwerking intensiveren.

De Sabaanse delegatie is naar dit overleg afgereisd met een aantal belangrijke zaken op zak. Twee daarvan zijn goede hoop op en vertrouwen in een goed verloop van deze Start RTC. Daarnaast hebben wij als belangrijke bagage bij ons de volmacht van het Sabaanse volk om een directe band met Nederland te realiseren, diverse moties van de Eilandsraad, jarenlange ervaringen, onderzoek op staatkundig gebied, een goed overzicht van en inzicht in de politieke verhoudingen, ontwikkelingen en standpunten binnen de Nederlandse Antillen en in Nederland en de stellige overtuiging dat een staatkundige herstructurering binnen het Koninkrijk in het belang is van alle betrokkenen, dat van de burgers voorop, en op zo kort mogelijke termijn dient te worden gerealiseerd. Reeds in 1973 heeft de politiek op het eilandgebied Saba uitgesproken dat de realisering van een directe band met Nederland voor het

welzijn van de burgers van dit eilandgebied de beste optie is. In 1993 is deze optie met behulp van Nederlandse deskundigen en gebruikmakend van het staatkundige model van Anguilla grotendeels uitgewerkt. Hiermee heeft Nederland deze status reeds erkend. In het referendum van 1994 heeft de bevolking van Saba -- achteraf gezien wellicht tegen beter weten in -- de Nederlandse Antillen een laatste kans gegeven, echter wel met als specifieke clausule het voorbehoudend recht om, als die laatste kans niet zou worden benut, alsnog definitief voor een directe band met Nederland te kiezen. Wat zich na 1994 op staatkundig terrein heeft afgespeeld, is bekend. Vandaag zitten wij dus hier allen bijeen. Alle partijen hebben hun huiswerk grotendeels gedaan. Er zijn referenda gehouden, er zijn adviezen en rapporten geschreven en gelezen, een hoofdlijnenakkoord en een intentieverklaring zijn ondertekend.

Hoe de weg naar de toekomst er ook uit moge zien, de weg die achter ons ligt is donker en vol gaten. Er is dus geen weg terug. Stilzetten of drastisch wijzigen van het reeds ingezette proces is geen optie. De complicaties die sommige Nederlandse juristen bij het uitvoeren van het proces voorzien, zijn geen reden om van de uitvoering af te zien, aangezien de dagelijkse bestuurlijke realiteit op de eilanden al jaren uitwijst dat de voordelen van het opheffen van de Antillen groter zijn dan de nadelen. Voor Saba is het van essentieel belang dat na afloop van deze vergadering duidelijkheid bestaat over de ingangsdatum van Saba's nieuwe staatkundige relatie met Nederland en de wijze waarop het Koninkrijk c.q. Nederland tot aan dat tijdstip invulling zal geven aan de waarborgfunctie zoals neergelegd in artikel 43 van het Statuut. Zoals ik eerder aangaf is de delegatie van Saba hier vandaag aanwezig omdat wij een constructieve bijdrage aan het proces willen blijven leveren en vertrouwen hebben in een goed verloop ervan. Nu kan het en nu moet het. Mocht het nu niet gebeuren, dan zal Saba zich genoodzaakt zien om zich opnieuw over het uitoefenen van het zelfbeschikkingsrecht te beraden. Als wij die weg weer moeten bewandelen, sluit ik niet uit dat de bevolking ditmaal voor onafhankelijkheid zal kiezen.

Ik wens alle delegaties veel wijsheid en een succesvolle conferentie toe.
Dank u.

De voorzitter: Ik dank u allen voor de inbreng in deze serie openingsverklaringen. Het is goed om vast te stellen dat u met elkaar een aantal heel belangrijke piketpalen heeft geslagen: hoe wij met elkaar willen omgaan, hoe wij dit proces willen ingaan, langs welke lijnen wij willen opereren en het feit

dat wij ook succes willen boeken. In alle duidelijkheid heeft u gesproken over het uitgaan van de wens van de bevolking, spreken in termen van zelfstandigheid, rekening houden met de eigen identiteit en de realiteit van de eilanden. Er is gesproken in termen van recht op een nieuwe kans. Er komt naar voren dat wij een jaar zullen meemaken van onomkeerbare stappen en dat er helderheid moet worden geboden over het toekomstperspectief, nadat de discussies in het verleden misschien niet altijd gemakkelijk zijn geweest. Er is gesproken in termen van de neuzen in dezelfde richting krijgen, zorgen dat wij met elkaar dit proces ingaan. Ook is vertrouwen uitgesproken in de uitkomst. Natuurlijk zullen wij moeten afwachten wat zich allemaal kan afspelen gedurende het proces. Ook daarover zijn opmerkingen gemaakt. Een centraal woord was "gelijkwaardigheid". Wij zitten hier als gelijkwaardige partners om de tafel en de opdracht moet zijn om te komen tot afspraken die bevredigend zijn voor alle eilanden, maar dit is vooral ook iets wat mensen raakt. Het gaat om de versterking van de banden binnen het koninkrijksverband en het werken aan een nieuwe staatsvorm. Het is goed om nog eens te onderlijnen dat het er juist om moet gaan dat mensen in het Koninkrijk tot hun recht moeten komen en dat de afspraken die wij maken ook vanuit dat perspectief moeten worden gezien. Er is gezegd: waar een wil is, is een weg. Er is ook in alle duidelijkheid gezegd dat hier sprake is van tweerichtingsverkeer. Wanneer ieder zijn eigen weg gaat, betekent dat niet: ieder voor zich. Ook nu is het goed om te zeggen dat wij samen vormgeven aan het Koninkrijk, met andere bestuurlijke relaties, maar wel vanuit een sfeer van gelijkwaardigheid, verbondenheid en verscheidenheid. Dat moet mogelijk zijn, om in samenhang te kijken naar zaken op het gebied van rechtsorde, financiën en goed bestuur. Er is ook gesproken in termen van elkaar bijstaan, weten wat er gebeurt in verschillende delen van het Koninkrijk en steeds oog hebben voor het welzijn en de voorspoed van de bevolking. Laat dat dan gebeuren in een sfeer van saamhorigheid. Laten wij ook oog hebben voor de noden van bevolkingsgroepen. Het is goed dat wij hier denken vanuit kracht en vanuit de wil om elkaar bij te staan, waarbij vooral ook oog is voor de kleine eilanden en voor het werken in het belang van alle mensen. Ik ben erg gelukkig dat hier zo duidelijk is gesproken over het lot van mensen in de delen van het Koninkrijk en ook met de belangrijke opmerking dat het ingezette proces niet mag worden gestopt. Dat is wat wij vandaag tegen elkaar moeten zeggen. Wij willen dat dit een proces is van onomkeerbare stappen. Wij hebben de wil om samen met elkaar verder te gaan en daarvoor is een ordentelijk proces nodig, in een sfeer van harmonie, gelijkwaardigheid en verbondenheid. Ik ben erg blij met de manier

waarop u over deze onderwerpen heeft gesproken. Laat dat ook het klimaat zijn waarin de rondetafelconferentie de komende tijd zal plaatsvinden. Dat zal ook de voorwaarde zijn voor het boeken van succes en ik heb bij u allen gemerkt dat u succes wilt boeken. Het is goed dat wij op deze manier de start kunnen beleven van de rondetafelconferentie. Hiermee wil ik het punt Openingsverklaringen van de delegaties afsluiten.

Wij gaan over naar de agendapunten. Vooraf merk ik op dat de voorbereidingscommissie van de rondetafelconferentie per Koninklijk Besluit is ingesteld door de Rijksministerraad, de ministerraad van het Koninkrijk. Gisteren is de eerste bijeenkomst geweest van de voorbereidingscommissie van de RTC onder leiding van het presidiumlid Raymond Begina. Ik dank de heer Begina hartelijk voor het verrichte werk. Wij weten dat bijeenkomsten als deze staan of vallen met een goede voorbereiding. Ik geloof dat het kenmerkend moet zijn voor de rest van het proces dat wij steeds werken aan een goede voorbereiding.

De heer **Begina**: Dank u, voorzitter. De voorbereidingscommissie heeft gisteren inderdaad voor het eerst vergaderd. Alle leden waren aanwezig. Wij hebben de agenda van deze RTC voorbereid. Wij hebben alle punten doorgesproken en binnen de commissie was er unanimitéit over het advies aan de delegaties. Wij hebben conform het instellingsbesluit de drie werkgroepen Algemene financiële positie, Directe banden en Rechtszekerheid en deugdelijkheid van bestuur formeel ingesteld. Wij verzoeken u de namen van de leden zo snel mogelijk door te geven, zodat de werkgroepen volgende week kunnen worden geactiveerd. De werkgroep Algemene financiële positie (AFP) functioneert al. De voorbereidingscommissie heeft besloten om gemiddeld eens per maand te vergaderen om vaart te houden in de werkzaamheden. De eerste vergadering zal medio januari plaatsvinden. December wordt gebruikt voor voorbereidingen. Wij zullen de komende tijd intensief overleg met u voeren over de te kiezen richting. Dank u.

De **voorzitter**: Dank u. Het volgende punt is vaststelling van de agenda van de RTC. Ik stel het volgende voor. Agendapunt 6 betreft de bespreking van de rapportage van de werkgroep AFP. Wij weten dat er niet een formele rapportage voorligt en dat in uw kring behoefte bestaat om daarover nog nader te spreken. Ik stel voor gelegenheid te bieden om stil te staan bij het punt financiën. Wij kunnen daarover bij punt 6 een algemene discussie hebben. Ook stel ik voor om na punt 6 een leespaauze in te lassen ten behoeve van de voorbereiding van de

slotverklaring. Deze zal worden gebaseerd op datgene wat wij vandaag bespreken. Met name punt 5 zal erin terugkomen. Wij zullen ook bezien wat het verband is tussen de slotverklaring en eerdere documenten. Inhoudelijk zullen wij vandaag achtereenvolgens stilstaan bij het Reglement van orde, het proces, agendapunt 6 met de voorgestelde verandering en ten slotte de slotverklaring.

Ik constateer dat de aanwezigen zich kunnen vinden in deze procedure.

Geeft agendapunt 4, het Reglement van orde voor de RTC, aanleiding tot het maken van opmerkingen?

De heer **Ignacio (Curaçao)**: Wij stellen voor om de tweede zin van artikel 3 weg te laten. De voorzitter heeft de genoemde bevoegdheid al op grond van artikel 2, dus wij vinden dit overbodig.

De **voorzitter**: De genoemde zin wordt geschrapt.

De heer **Ignacio (Curaçao)**: Bij artikel 5 staat: "De algemeen secretaris van de voorbereidingscommissie van de rondetafelconferentie zorgt voor een woordelijk verslag van de vergadering." Wij stellen voor dit aan te vullen met: "dat daarna dient te worden vastgesteld door de volgende rondetafelconferentie."

De **voorzitter**: Een verslag wordt altijd vastgesteld ter voorkoming van misverstanden. Ik heb geen bezwaar tegen de aanvulling, omdat deze dit alleen verduidelijkt.

Het Reglement van orde wordt vastgesteld met inachtneming van de voorgestelde wijzigingen.

De **voorzitter**: Agendapunt 5 betreft de bespreking van het proces. Er zijn twee onderdelen, namelijk het vaststellen van het resultaat en de einddatum van de ontwerpfasen en het vaststellen van het beoogde eindperspectief en de beoogde einddatum. Dit is een belangrijk onderwerp. Het is een wezenlijk bestanddeel voor de formulering van de slotverklaring. Ik stel voor om na agendapunt 5 de vergadering kort te schorsen.

De heer **Ignacio (Curaçao)**: Voorzitter. Curaçao heeft zich steeds op het standpunt gesteld dat opheffing van het staatsverband van de Nederlandse Antillen ordelijk moet verlopen en dat de belangen van alle betrokken landen,

eilanden en burgers veilig gesteld moeten zijn. Vooral voor de bevolking van onze eilanden is het van het allergrootste belang dat zij vertrouwen hebben dat proces zorgvuldig en correct geschiedt. Vanuit dit perspectief bezien biedt het door de voorbereidingscommissie opgestelde document een goede aanzet voor een goed verloop van het proces. In dat kader heeft Curaçao er in beginsel geen enkele moeite mee dat men op de rondetafelconferentie samen tot criteria zal komen waaraan de constituties, de wetgeving en het overheidsapparaat moeten voldoen.

Wij vestigen de aandacht op twee belangrijke punten, in de hoop dat hiervoor vandaag een voorziening wordt gevonden. Welke soort criteria worden bedoeld? Deze vraag wordt gesteld tegen de achtergrond van het Statuut en het gegeven dat de staatsregeling en de wetgeving in ieder geval zaken zijn die door de volksvertegenwoordigingen van de landen worden vastgesteld. De waarborgen neergelegd in artikel 43 van het Statuut zijn in eerste instantie aangelegenheden die door de landen moeten worden gegarandeerd en pas in tweede instantie door het Koninkrijk. Zoals gesteld hebben wij er in beginsel geen bezwaren tegen om vooraf afspraken te maken over deze waarborgen. Wij weten dan over en weer wat wij van elkaar mogen verwachten in het kader van de procedures op grond van het Statuut. Wij moeten ervoor waken dat de democratische besluitvormingsprocessen van de volksvertegenwoordigingen van de eilanden niet door overdreven bedil- en regelzucht worden beperkt. Derhalve wens ik uitdrukkelijk in het document opgenomen te zien dat de criteria voor de eilanden die de status van land zullen krijgen uitsluitend criteria zijn waarvan de inhoudelijke uitwerking wordt uitgevoerd door de vertegenwoordiging van de respectievelijke eilanden en dat de criteria conform artikel 43 van het Statuut zullen zijn. Het voorbehoud van het zich conformeren aan het Statuut is in de voorbereidingscommissie door de vertegenwoordiger van Sint-Maarten naar voren gebracht en door Curaçao ondersteund. Om onduidelijke redenen is het niet in het document opgenomen dat wij gisterenavond laat hebben ontvangen. Wij wensen dit gecorrigeerd te zien, namelijk door het op te nemen bij de passage over het resultaat van de ontwerpfase. Hier dient na de eerste alinea te worden toegevoegd: "Bij het opstellen van de criteria worden de bepalingen van het Statuut in acht genomen."

Minister **Pechtold (Nederland)**: Voorzitter. Ik mis in het proces de slotconferentie. Tijdens de slotconferentie moeten de definitieve status van de eilanden en de definitieve ingangsdatum daarvan worden vastgesteld. Dan kan

ook worden beoordeeld of de concrete implementatie van voorstellen voldoet aan de daarvoor vastgestelde criteria, met andere woorden: of de bestuurskracht van de eilanden op een zodanig niveau is dat de taken die de eilanden op zich gaan nemen adequaat kunnen worden uitgevoerd in de nieuwe situatie. Daarnaast zou ik de agendapunten 5 en 6 ook in hun totaal willen bekijken, met name om het effect van de afspraken op het vervolg van het proces te bezien.

De heer **Ignacio (Curaçao)**: Voorzitter. Bij de laatste regel van de eerste alinea van Resultaat ontwerpfase willen wij na “na 1 maart 2006” toevoegen: “doch uiterlijk 31 maart 2006”.

De **voorzitter**: Wat is de mening van de heer Begina over de nu gemaakte opmerkingen in relatie tot de voorbereidende activiteiten?

De heer **Ignacio (Curaçao)**: Voorzitter. Ik heb nog meer wijzigingen. Op de eerste bladzijde, bij “het beoogde perspectief voor de eilandgebieden Curaçao en Sint-Maarten is de status van land binnen het Koninkrijk” willen wij toevoegen: “te realiseren per 1 juli 2007”. Als dit wordt ingelast, kan de eerste zin van de vierde alinea worden weggelaten. Direct na deze toevoeging komt dan de laatste zin van de vierde alinea.

Op bladzijde 2 bij Implementatiefase willen wij de tweede alinea wijzigen in: “de ingediende voorstellen worden door een uiterlijk 31 januari 2007 te houden slotconferentie getoetst”.

De **voorzitter**: Het lijkt mij goed om deze opmerkingen te beoordelen vanuit de gisteren bereikte overeenstemming over de tekst.

De heer **Begina**: Voorzitter. Wij hebben gisteren vier uur vergaderd over dit agendapunt en overeenstemming bereikt. De heer Ignacio stelt voor om op de eerste bladzijde de realisatiedatum in de tweede alinea te plaatsen in plaats van in de laatste. Waar kunnen de kleinere eilanden dan zien dat de einddatum ook voor hen 1 juli 2007 is?

De heer **Ignacio (Curaçao)**: Dit gaat over Curaçao en Sint-Maarten.

De **voorzitter**: Ik stel voor de vergadering te schorsen om de voorgestelde veranderingen te kunnen beoordelen.

De heer **Booi (Bonaire)**: Er moet duidelijk zijn dat voor alle eilanden hetzelfde geldt.

De **voorzitter**: Als wij de voorgestelde wijzigingen niet bezien in het licht van datgene wat met alle partijen is afgesproken, wordt het proces onbeheersbaar. Na de schorsing bespreken wij de wijzigingen en vervolgens het agendapunt Financiën.

De vergadering wordt 20 minuten geschorst.

[Schorsing]

De **voorzitter**: Naar aanleiding van de opmerking van de heer Oduber over het verlenen van bijstand aan elkaar heb ik telefonisch contact gehad met Nederland. Daar ligt het betalingsverkeer stil en zijn de wegen onbegaanbaar door zeer slecht weer. Het zou goed zijn als wij hiervandaan wat warmte konden sturen.

Tijdens de schorsing is overlegd met de delegaties, waarbij is gepoogd recht te doen aan de gemaakte opmerkingen. Ook wordt op bladzijde 2, voorlaatste regel, het woord "hiervan" geschrapt. Kunnen wij op basis van het gevoerde overleg de verklaring over het proces vaststellen met de voorgestelde wijzigingen?

De heer **Ignacio (Curaçao)**: Ik stel voor dat de delegaties in het vervolg de vergaderstukken ten minste twee weken voor de betreffende vergadering zullen ontvangen.

De **voorzitter**: Ik zal bezien in hoeverre dat mogelijk is. Wij moeten wel beseffen dat wij soms zeer kort voor een vergadering nog contact moeten hebben. De voorbereidingscommissie heeft gisteren intensief aan de tekst gewerkt. Ik neem aan dat degenen die spreken namens de voorbereidingscommissie dit doen met een mandaat. Het is belastend in het proces als er op de dag na een besluit weer andere zaken moeten worden besloten. De stukken zullen zo tijdig mogelijk worden verzonden, maar een garantie is niet mogelijk.

De heer **Begina**: De voorbereidingscommissie zal, als zij alle stukken voor een vergadering gereed heeft, deze zo vroegtijdig mogelijk aan de delegaties zenden.

Mogelijk zal de termijn echter geen twee weken zijn, maar bijvoorbeeld tien dagen.

De **voorzitter**: Wij noteren de opmerking dat er behoefte is aan tijdige toezending van de stukken, zodat de delegaties van de verschillende eilanden zich een oordeel kunnen vormen en er voldoende tijd is voor een goede voorbereiding van de besluitvorming.

Minister **Pechtold (Nederland)**: Voorzitter. Ik stem in met de wijzigingen. De woorden "streven naar" worden vervangen door "werken naar", wat een sterkere inspanningsverplichting inhoudt. Ik ga hiermee akkoord, omdat een alinea is toegevoegd waarin de slotconferentie een duidelijke plaats krijgt en de toetsing daar zal plaatsvinden. Zoals ik heb aangegeven, wil ik het gehele stuk nog eens wegen in combinatie met het volgende agendapunt.

De **voorzitter**: Dit gedeelte van de slotverklaring wordt vastgesteld met inachtneming van de voorgestelde wijzigingen.

De **voorzitter**: Agendapunt 6 is de Rapportage van de werkgroep Algemene Financiële Positie. Zoals ik heb aangegeven, kan dat niet op deze manier worden behandeld. Wel is er ruimte voor opmerkingen over de financiële aspecten.

Minister-president **Ys (Nederlandse Antillen)**: Voorzitter. Wij hebben geconstateerd dat de werkgroep nog niet klaar is met de opdracht, namelijk het voorbereiden van concrete voorstellen ter discussie in de huidige bijeenkomst. Hierover worden andere afspraken gemaakt. Wel is het van belang dat tijdens de RTC afspraken worden gemaakt over de financiële verhoudingen. Er wordt continu gesproken over de onhoudbaarheid van onze schuldpositie en in de wandelgangen is te horen dat aan Nederlandse zijde bereidwilligheid bestaat om een bijdrage te leveren aan de sanering hiervan. Ik zou dan ook graag in het slotdocument opgenomen zien dat deze bereidwilligheid bestaat en zie uit naar een voorstel voor de formulering daarvan, waarover wij kunnen discussiëren.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezigen daarmee instemmen.

Minister-president **Ys (Nederlandse Antillen)**: Voorzitter. Wij willen dat dit wordt geconcretiseerd, zodat bekend kan worden gemaakt dat het door ons allen wordt

gedragen, dat het probleem is gesignaleerd door de Nederlandse Antillen en de eilandgebieden van de Nederlandse Antillen en dat er afspraken over worden gemaakt.

Minister **Pechtold (Nederland)**: Voorzitter. Ik had mij voorbereid op een discussie over de financiën en ben dus teleurgesteld, mede doordat de suggestie is gewekt dat Nederland er debet aan is dat dit nog niet mogelijk is. Dat vernam ik hier vervolgens ook uit de media. Wij hebben bij het vorige overleg duidelijke afspraken gemaakt. De Antilliaanse regering en de eilanden hebben er toen sterk op aangedrongen dat wij dit onderwerp vandaag zouden bespreken. Nederland heeft toen aangeboden om drie maanden na het voorstel van de werkgroep een plan van aanpak te presenteren, dat ook de voorwaarden zou meenemen, waaronder onder meer begrotingsbeheersing, toezicht, het niet aangaan van nieuwe schulden en een meerjarige sluitende begroting. Als de landsregering en de eilanden bereid zijn om geen veto over de voorwaarden uit te spreken, is Nederland bereid om parallel daaraan een voorstel te doen over de aanpak van de schuld. Het gaat dan om voorwaarden rond begrotingsbeheersing, toezicht, geen nieuwe schulden en de meerjarige sluitende begroting.

Minister-president **Ys (Nederlandse Antillen)**: Voorzitter. Ik herinner de aanwezigen eraan dat wij bij de totstandkoming van het hoofdlijnenakkoord akkoord zijn gegaan met financiële doorlichting...

[bandwissel. Zelfde spreker vervolgt.]

... zo zijn dat er op tafel komt. Ik kan mij voorstellen dat Nederland graag wil dat deze zijde van de oceaan zich vastlegt op de gestelde voorwaarden, maar er moet ook op tafel komen dat Nederland bereid is om te saneren. Ik stel voor dat Nederland zich duidelijk uitspreekt over het feit dat het bereid is om alle schulden te saneren of alle schulden over te nemen. Dan kunnen wij praten over de daaraan verbonden condities. Hopelijk levert dat een goede formulering op.

De heer **Booi (Bonaire)**: Voorzitter. Misschien maken wij een andere keuze dan anderen, maar wij hebben geen grote bezwaren tegen datgene wat is voorgesteld. Wij zullen geen veto leggen op de mogelijkheden die wij hebben om dit financiële probleem, dat wij allen hebben, op te lossen.

De heer **Ignacio (Curaçao)**: Voorzitter. Wij kunnen ons vinden in het voorstel van premier Ys.

De heer **Hooker (Sint Eustatius)**: Voorzitter. Een van de belangrijkste punten van vandaag was inderdaad de financiële problematiek. Ondanks het feit dat er geen voorstel voorligt, moeten wij hierover toch spreken. Het is goed als alle Antilliaanse eilandgebieden het voorstel van de minister-president steunen. Wij moeten proberen een oplossing te vinden. In de berichten in de dagbladen schemert door wat Nederland hierover denkt, maar wij weten niet hoe onze buurlanden of partners hierover denken. Het is belangrijk voor ons volk dat wij vandaag iets concreets naar buiten brengen en dat niet uitstellen. Sint-Eustatius sluit zich aan bij het voorstel van de minister-president.

De **voorzitter**: Ik constateer dat men bereid is dit onderwerp te bespreken en dat zaken daarbij in samenhang moeten worden bekeken, te weten de schuldsanering en de aspecten die een rol moeten gaan spelen bij de versterking van het financieel beheer. Deze samenhang is de brug die wij samen moet oversteken.

Minister **Pechtold (Nederland)**: Voorzitter. Ik ben blij dat wij dit onderwerp vandaag kunnen behandelen. Ik wil de bijdrage van premier Ys echter een iets andere kleur geven. Beide zijden dienen aan te geven dat er geen veto ligt op zaken. Ik ben bereid geen veto uit te spreken over de wijze van sanering, mits er vanuit het land en de eilanden geen veto ligt op de daarbij te stellen voorwaarden. Als wij dat kunnen markeren, ben ik nu bereid om weer een laagje dieper te gaan.

Minister-president **Ys (Nederlandse Antillen)**: Voorzitter. Ik denk niet dat wij zo zaken moeten doen. Er is een commissie in het leven geroepen die straks de details moet gaan uitwerken. Wij moeten hier een richtinggevende formulering vinden. Ik denk dat de eilandgebieden zich niet vanaf het begin zullen vastleggen op bepaalde uitgangspunten. Ik stel het volgende voor. Er is een grote nationale schuld. Het uitgangspunt moet zijn dat de toekomstige nieuwe entiteiten met een schone lei kunnen beginnen. Laten wij vastleggen dat de schuld helemaal wordt gesaneerd, dat Nederland de voorwaarden daarvoor formuleert en dat wij deze zullen bespreken.

De **voorzitter**: Ik begrijp uit uw woorden dat de Antillen met een schone lei moeten beginnen, maar dat zij geen commitment willen geven ten aanzien van de voorwaarden. Minister Pechtold stelt voor om over en weer geen veto's uit te spreken. Een tweede vraag is hoe dat precies vorm en inhoud zal krijgen. Wij moeten samen de brug over en dus moeten beide elementen in ogenschouw worden genomen. Dit zeg ik in mijn rol als voorzitter. De implicatie van uw woorden is dat er met een schone lei wordt begonnen en dat wij de andere zaken later bespreken.

Minister-president **Ys (Nederlandse Antillen)**: Dat heb ik niet gezegd. Minister Pechtold stelde voor dat wij eerst akkoord gaan met de voorwaarden en dat hij dan bereid is om een stapje verder te gaan. Ik stel voor dat wij op papier zetten dat Nederland bereid is de totale schuld te saneren en welke voorwaarden Nederland daaraan verbonden wenst te zien. Vervolgens moeten wij debatteren en afspraken maken over de hoofdlijnen, waarop de commissie dit verder uitwerkt. Als Nederland bijvoorbeeld zegt dat er een begrotingskamer moet komen, zetten wij dat naast de volledige sanering van de schuld. Vervolgens krijgen alle eilandgebieden de kans om daarover te beraadslagen en komen wij terug om een standpunt te bepalen.

De **voorzitter**: In deze context is "veto" misschien een wat zwaar begrip, maar wij moeten elkaar goed begrijpen. Wij spreken over de schuldsanering en over de verbetering van het financiële functioneren, die wij met elkaar in verband moeten brengen. De precieze bewoording is een andere zaak.

Minister **Pechtold (Nederland)**: Ik zie mogelijkheden om tot elkaar te komen, maar dat betekent dat beide zaken gelijk op moeten gaan. Nederland kan concrete uitspraken doen over de schuldsanering, mits de andere kant ook concrete uitspraken doet. Dit is niet omdat Nederland dat wil, zoals premier Ys lijkt te suggereren, maar omdat wij allen het huidige probleem willen oplossen en ook problemen in de toekomst willen voorkomen.

De **voorzitter**: Wij moeten daarvoor een formulering vinden. De Antillen wensen een totale schuldsanering om met een schone lei te kunnen beginnen. Minister Pechtold wil komen tot een versterking van het financiële beheer. Dat houdt verband met een betere begrotingsbeheersing, toezicht, meerjarige afspraken en het voorkomen van nieuwe schulden. Naarmate er meer helderheid kan zijn over

deze aspecten, zal het voor hem gemakkelijker is om stappen te doen in de richting van schuldsanering. Premier Ys wil eerst een toezegging over de schuldsanering en de andere zaken daarna spreken. Kunnen wij deze twee posities dichterbij elkaar brengen?

Minister-president **Ys (Nederlandse Antillen)**: Ik begrijp dat wij ons van Nederland nu moeten vastleggen op allerlei voorwaarden en daarna zullen horen hoever Nederland bereid is te gaan.

De **voorzitter**: Ik begrijp dat minister Pechtold vindt dat meer aandacht voor schuldsanering gepaard moet gaan met het niet leggen van veto's op de andere punten. Eigenlijk zegt premier Ys hetzelfde.

Minister **Pechtold (Nederland)**: Er ligt geen concreet voorstel, dus wij kunnen nu niet spreken over de concrete vormgeving van het toezicht. Dit moet echter bespreekbaar zijn, om stappen van Nederland mogelijk te maken. Dat moet gelijktijdig geformuleerd kunnen worden.

Minister-president **Ys**: De Antillen hebben wetsontwerpen gereed voor verscherping van het financieel beheer. Wij hebben onder meer een voorstel voor normering van de staatsschuld. Het is niet zo dat wij pas bereid zijn om aan bepaalde voorwaarden te voldoen, als daar tegenover een genereuze handeling van Nederland staat. Wij gaan ook zonder schuldsanering verder met het verbeteren van het toezicht op de overheidsfinanciën. Ik verzoek om een korte schorsing, zodat ik dit punt kan bespreken met mijn collega's.

De heer **Hooker (Sint Eustatius)**: Voorzitter. Zegt Nederland dat het bereid is de schulden te saneren en dat het daarvoor een aantal voorwaarden stelt? Premier Ys wil dan bespreken of wij deze voorwaarden kunnen nakomen. De kernvraag is of de schulden worden gesaneerd.

De **voorzitter**: Het is goed als premier Ys tijdens een korte schorsing met zijn collega's en met minister Pechtold bespreekt of er een werkbare formulering te vinden is, waarbij schuldsanering en versterking van het financieel beheer in samenhang worden gezien.

Ik verzoek de aanwezigen om in dit stadium elk contact met de pers te mijden ten behoeve van de beheersbaarheid van het proces. Wij werken toe naar een afsluitende persconferentie.

De vergadering wordt 10 minuten geschorst.

[Schorsing]

De **voorzitter**: Er wordt een tekst uitgereikt over de schuldpositie. Dit is een tekstvoorstel, opgesteld door minister Pechtold in overleg met premier Ys, waarin is gepoogd recht te doen aan de voorafgaande discussie.

Minister-president **Ys (Nederlandse Antillen)**: Voorzitter. Ik kan mij vinden in deze tekst, die ik beschouw als een concept, dat moet worden bekrachtigd of gewijzigd op grond van de mening van de eilandgebieden.

Minister **Pechtold (Nederland)**: Het is voor Nederland van belang dat beide zaken een nieuwe richting krijgen. Dat is ons gezamenlijke doel voor de komende maanden. Nederland is in deze tekst vrij ver gegaan. Ik hoop dus dat de eilanden en de Antilliaanse regering hiermee akkoord kunnen gaan.

De **voorzitter**: De tekst bevat de zin: "Gezamenlijk uitgangspunt is dat de nieuwe entiteiten in een gezonde startpositie komen." Dit is een belangrijk element van gezamenlijkheid.

Mevrouw **Wescot (Sint Maarten)**: Voorzitter. De discussie over het voorkomen van nieuwe schulden en het nakomen van internationale verplichtingen is eerder gevoerd, namelijk tijdens de besprekingen die hebben geleid tot het hoofdlijnenakkoord. Daarin staat dat de werkgroep met voorstellen komt om het ontstaan van onaanvaardbare schuldopbouw te voorkomen en te geraken tot beheersbare begrotings- en schuldposities. Zo moet ook de tekst van de tweede alinea luiden.

Minister-president **Ys (Nederlandse Antillen)**: Ik kan mij vinden in het voorstel van Sint-Maarten, dat in de lijn ligt van hetgeen wij hebben besproken.

De heer **Ignacio (Curaçao)**: Voorzitter. Wij steunen het voorstel van Sint-Maarten. De tekst over het nakomen van internationale verplichtingen is nieuw voor ons. Wat wordt hiermee precies bedoeld?

Minister **Pechtold (Nederland)**: De internationale verplichtingen betreffen de EU-spaartegoedenrichtlijn.

Minister-president **Ys (Nederlandse Antillen)**: Dat was mij niet duidelijk. Ik heb de indruk dat men akkoord is met de algemene formulering, maar men wist niet dat dit is bedoeld als specifieke voorwaarde. Wij spreken over internationale verplichtingen in het kader van de huidige financiële discussie. De spaartegoedenregeling heeft daarmee niets te maken. Ik trek dan ook mijn steun voor dat onderdeel in.

Minister **Pechtold (Nederland)**: De internationale verplichtingen betreffen onder andere de spaartegoeden. Voorafgaand aan nadere besluitvorming moet ook daarover een afspraak worden gemaakt, in dit kader of in een ander. Dit is voor Nederland een hard punt.

De **voorzitter**: Wij kunnen de volgende brug slaan. Het is niet iets bijzonders dat internationale verplichtingen moeten worden nagekomen, zoals ik met de heer Ys heb besproken. Deze algemene aanduiding is passend en het zou vreemd zijn om hieraan voorbij te gaan.

Mevrouw Wescot heeft een andere formulering voorgesteld voor de passage over het voorkomen van nieuwe schulden.

Minister **Pechtold (Nederland)**: Die formulering stamt uit het hoofdlijnenakkoord en betref de opdracht aan de werkgroep Algemene Financiële Positie. Wij zijn nu echter reeds een stap verder. Ik wil vasthouden aan de nu voorgestelde tekst, omdat die nu passender is.

De **voorzitter**: Tot nu toe is gesproken over het vinden van een oplossing voor de schuldenproblematiek en het werken aan een duidelijke verbetering van het financieel beheer. Minister Pechtold zegt terecht dat wij gedurende het proces tot verduidelijking zullen komen. Eerder in het proces is ook de oplossing voor de schuldenproblematiek niet ter sprake geweest. Men moet beide elementen in ogenschouw nemen en niet voor een van beide teruggrijpen op oude teksten.

Minister-president **Ys (Nederlandse Antillen)**: Er moet sprake zijn van continuïteit. Ik kan mij vinden in de voorgestelde tekst en zie weinig noemenswaardige verschillen. Het hoofdlijnenakkoord bestaat en is geakkordeerd. Wij moeten wel voorkomen dat men zich gaat beroepen op verschillende teksten. Wij hebben een bepaald traject afgesproken. Laten wij die weg blijven bewandelen. Het zou goed zijn om beide teksten te vergelijken.

De **voorzitter**: In de tweede alinea van punt 10 van het hoofdlijnenakkoord staat: "Tevens worden door de werkgroep voorstellen gedaan om het ontstaan van onaanvaardbare schuldopbouw te voorkomen en te geraken tot beheersbare begrotings- en schuldposities." Wij constateren dat er geen voorstellen liggen. Vervolgens is de vraag welke politieke afspraken wij hier maken. Wij kunnen niet teruggrijpen op deze passage en tevens overeenkomen dat Nederland een oplossing biedt voor de schuldenproblematiek. Dat zou zeer onevenwichtig zijn. Wij moeten kiezen. Als wij de formulering uit het hoofdlijnenakkoord overnemen, zeggen wij veel minder dan met de nu voorgestelde tekst. Ik ben het niet eens met de heer Ys dat de formuleringen in elkaars verlengde liggen, als wij niet met beide aspecten op dezelfde wijze omgaan.

Mevrouw **Wescot (Sint Maarten)**: Voorzitter. Ook in het ontwerpdocument van de werkgroep staat dat men uitgaat van het bereik en van houdbare schuldposities. Het gaat ons namelijk om het feit dat het voorkomen van nieuwe schulden sec niet realistisch is voor veel, zo niet alle entiteiten die een nieuwe status zullen krijgen.

Minister-president **Ys (Nederlandse Antillen)**: Voorzitter. De opmerking van Sint-Maarten betreft een onderdeel van het geheel. Het gaat niet om een geheel andere tekst. De tekst uit het hoofdlijnenakkoord zou in de plaats kunnen komen van een deel van de tweede alinea. Het hoofdlijnenakkoord noemt "onaanvaardbare schuldopbouw". De nu voorgestelde tekst noemt "het voorkomen van nieuwe schulden". Afhankelijk van de oplossing die wordt gekozen voor de schuld kan men spreken van absoluut geen nieuwe schulden of van het voorkomen van het ontstaan van een onaanvaardbare schuldopbouw. Dat is het verschil. De rest van de tekst kan worden gehandhaafd.

Minister **Pechtold (Nederland)**: Ik wil graag horen hoe de andere eilanden hierover denken.

De **voorzitter**: Het is goed als de eilanden zich hierover uitlaten. Het is duidelijk om welke formuleringen het gaat.

De heer **Booi (Bonaire)**: Voorzitter. Wij kunnen instemmen met de voorgestelde formulering. Ik ga ervan uit dat de opmerking van Sint-Maarten een gepasseerd station is, als wij stappen naar de toekomst nemen. Wij moeten nu tot duidelijke afspraken komen over de vraag of wij een akkoord over onze financiën willen bereiken en of wij er minimaal voor open staan om te bespreken hoe dit probleem kan worden opgelost. Als in de komende vergaderingen geen overeenstemming wordt bereikt over de voorwaarden, dan hebben wij ons nu in ieder geval nergens aan gebonden. Bonaire kan hiermee leven.

De heer **Ignacio (Curaçao)**: Voorzitter. Wij ondersteunen Sint-Maarten. De tekst moet luiden: "om onaanvaardbare schuldopbouw te voorkomen".

De heer **Hooker (Sint Eustatius)**: Voorzitter. Voor Sint-Eustatius is dit geen probleem, maar wij moeten denken aan onze toekomstige ontwikkeling. Alle economieën hebben een schuldenlast, die zij kunnen dragen. Wij moeten een formulering vinden voor een draagbare schuldpositie. Als wij spreken van "geen nieuwe schulden", maakt dat ons onmogelijk om bepaalde ontwikkelingen bijvoorbeeld via leningen te financieren. De huidige schulden van de Antillen zijn onaanvaardbaar. Wij kunnen deze niet betalen. Er is een schuldniveau dat wel te betalen en te beheren is en dat is wat in het stuk moet worden gedefinieerd. Dit gebeurt al met het woord "onaanvaardbaar" en ik steun daarom Sint-Maarten.

De heer **Johnson (Saba)**: Voorzitter. Ik steun Sint-Maarten.

De heer **Booi (Bonaire)**: Voorzitter. Staat in de tekst dat onder geen enkele voorwaarde schulden mogen worden gemaakt? Ik begreep dat erin staat dat wij gaan bespreken hoe wij tot een vergelijk kunnen komen en nieuwe schulden moeten voorkomen.

Mevrouw **Wescot (Sint Maarten)**: Voorzitter. Als wij deze zin opnemen, lopen wij vooruit op het werk van de werkgroep. Er staat namelijk onder andere dat de

werkgroep ingevolge het instellingsbesluit een schuldhoudbaarheidsanalyse zal doen uitvoeren voor het land de Nederlandse Antillen en de eilandgebieden om het maximale houdbare schuldquotum per eilandgebied te bepalen. Dat werk moet nog worden verricht.

De **voorzitter**: Dat begrijp ik. De vraag is of wij in staat zijn om bij dit politieke overleg een verdergaande formulering overeen te komen. De formulering, die aanvankelijk een procedureel karakter had, heeft nu een inhoudelijke lading gekregen.

Minister **Pechtold (Nederland)**: Voorzitter. Ik wijs op de volgende zin in de voorgestelde tekst: "Nederland zal een oplossing bieden voor de schuldenproblematiek." Dat is een zeer vergaande positionering. Daarom vragen wij nu de andere kant ook om verder te gaan dan in het verleden. Ik ben het met Sint-Maarten eens dat wij daarmee vooruitlopen op hetgeen de werkgroep zal produceren, maar aan Nederland wordt nu ook gevraagd om duidelijkheid te bieden. Ten aanzien van nieuwe schulden of onaanvaardbare schulden is de lijn van Nederland dat het ontstaan van nieuwe schulden moet worden voorkomen. Dat moet weliswaar verder worden uitgewerkt, maar het voorkomen van nieuwe schulden moet een streven zijn dat wij afzetten tegen het bieden van een oplossing voor de schuldenproblematiek.

De heer **Hooker (Sint Eustatius)**: Voorzitter. Wordt onder het ontstaan van nieuwe schulden verstaan dat deze een onderdeel worden van de huidige schuldenproblematiek?

De **voorzitter**: Zoals de heer Pechtold zei, biedt Nederland een oplossing voor de schuldenproblematiek tegen de achtergrond van de instrumenten voor een beter financieel beheer. Dat is nodig om te komen tot een gezonde startpositie voor de eilanden. Als die positie is bereikt, is de vraag hoe men verder gaat.

Minister **Pechtold (Nederland)**: Voorzitter. Nederland biedt aan om schoon schip te maken, maar vraagt wel middelen om het schip schoon te houden.

De heer **Hooker (Sint Eustatius)**: Voorzitter. Hoe schoon is schoon? Dit kan betekenen dat er een nulmeting plaatsvindt en de schulden in de toekomst ook nul moeten zijn. Een standpunt kan ook zijn dat Sint-Eustatius maximaal 1% van

het BNP als schuld mag hebben, want dat is te financieren en kan aanvaardbaar zijn. Een schuld van bijvoorbeeld 98% van het BNP is niet aanvaardbaar. Wij willen de definiëring zo breed maken dat aanvaardbare schulden, waarmee wij kunnen omgaan, worden toegestaan.

Minister **Pechtold (Nederland)**: Voorzitter. Dat valt mijns inziens onder de nadere uitwerking. In de tekst staat niet “geen nieuwe schulden”, maar “het voorkomen van nieuwe schulden”. Dat moet de inzet zijn voor de nadere uitwerking.

Minister-president **Ys (Nederlandse Antillen)**: Voorzitter. Er is bereidwilligheid om te streven naar een schuldgroei van nul, als voldoende duidelijk wordt geformuleerd dat de bestaande schuld wordt teruggebracht tot nul. Dat is met de huidige formulering voor de eilandgebieden niet voldoende duidelijk. Ik kan mij hierin vinden.

De **voorzitter**: In “het voorkomen van nieuwe schulden” zit nog enige ruimte.

Minister **Pechtold (Nederland)**: Voorzitter. Het gaat om geven en nemen. De zinsnede is “het voorkomen van nieuwe schuldenopbouw”.

De **voorzitter**: Dat biedt al meer ruimte dan uw eerdere standpunt.

Minister **Pechtold (Nederland)**: Voorzitter. Dit moet niet verkeerd worden uitgelegd. Er moet een evenwicht zijn. “Geen nieuwe schulden” betekent geen nieuwe schulden. “Geen nieuwe schuldenopbouw” geeft duidelijk aan wat wij in de toekomst moeten bereiken. Dat vormt een evenwicht met de oplossing van de schuldenproblematiek. Het woord “opbouw” stamt uit de documenten van het instellingsbesluit en daarom ben ik bereid dit op te nemen. Verder kan ik op dit moment niet gaan.

De **voorzitter**: Ik vat de discussie samen. De heer Ys zei bereid te zijn zich vast te leggen op het voorkomen van nieuwe schulden, als er schoon schip wordt gemaakt. De heer Pechtold stelde de formulering “het voorkomen van nieuwe schuldenopbouw” voor, wat niet betekent dat geen enkele nieuwe schuld mag worden gemaakt en tegemoet komt aan hetgeen de heer Hooker opmerkte. Met deze formule moeten wij elkaar kunnen vinden.

Mevrouw **Wescot (Sint Maarten)**: Voorzitter. Deze uitleg is relevant voor het land. Er zijn schepen die nu de reis moeten ondernemen en schepen die terugkeren naar de haven. Het land de Nederlandse Antillen is een schip dat gaat terugkeren, dus met het land kan gemakkelijk worden afgesproken, dat als de schulden eenmaal nul zijn geworden, men het daarbij laat. Voor eilanden in ontwikkeling is het van groot belang om te weten of tegenover de oplossing van de schuldenproblematiek staat dat men geen nieuwe schulden mag maken of zelfs geen schuldopbouw mag veroorzaken. Het maakt verschil over welke entiteit men spreekt. Voor het land moet het bijna wel zo zijn dat na sanering geen verdere schuldopbouw plaatsvindt. De nulsituatie betekent in sommige gevallen dat men teruggaat, dus op min uitkomt, in andere gevallen komt men uit op plus.

De **voorzitter**: Ik ben blij dat deze opmerking is gemaakt. Dit geeft aan hoe belangrijk het is om de komende tijd te spreken over de consequenties en de situatie per eiland. Dit moet de werkgroep nader bespreken. Bij deze Start RTC gaat het om het geven van indicaties. Wel moeten wij van elkaar weten dat wij willen dat er geen nieuwe schuldopbouw ontstaat, als de ontstane schuldenproblematiek moet worden opgelost. Dat is de deal en dat is een verfijning van hetgeen eerder naar voren is gekomen. Daarmee hebben wij de intenties aangegeven waarmee wij de komende tijd aan de slag kunnen gaan.

Minister-president **Ys (Nederlandse Antillen)**: Voorzitter. Minister Pechtold spreekt steeds over schoon schip maken. Dat is juist het onderwerp van discussie. Overigens kan ik mij vinden in het voorkomen van nieuwe schuldopbouw. Waarom nemen wij niet in de tekst op dat schoon schip wordt gemaakt?

De heer **Booi (Bonaire)**: Voorzitter. Binnen de begroting is er de kapitaaldienst en er is de gewone dienst. Ik ga ervan uit dat hier wordt bedoeld dat men in de gewone dienst op nul moet blijven, maar dat men in de kapitaaldienst mogelijkheden moet hebben om bijvoorbeeld te lenen, zodat men bepaalde projecten kan uitvoeren. Dat kan op verschillende manieren. Ik ga ervan uit dat de tekst ons voldoende ruimte geeft om een begin te maken met het...

[bandwissel, zelfde spreker gaat verder.]

... en dan kunnen wij zoeken naar mogelijkheden om tot schoon schip te komen. Wij zijn goed op weg. Wij moeten tot een vergelijk proberen te komen en hier niet weggaan met de grote schuld die boven ons hoofd hangt.

De voorzitter: De opmerking van de heer Pechtold was gericht op het vinden van een oplossing voor dat probleem. De schuldenlast hangt als een zwaard van Damocles boven de Antillen. Daarom spreekt Nederland in termen van het vinden van een oplossing en zal het een oplossing bieden. Dat is een vergaande stap. Tegelijkertijd moeten wij zien te voorkomen dat sprake is van nieuwe schuldopbouw. De verdere uitwerking, invulling en modaliteiten kunnen de komende maanden worden besproken.

De discussie geeft aan dat wij gezamenlijk proberen verder te komen dan de formulering in het hoofdlijnenakkoord. Daarvoor zijn wij hier. De extra stap die wij willen zetten bestaat enerzijds uit het bieden van een oplossing voor de schuldenproblematiek en anderzijds uit een financieel instrumentarium. De heer Ys kan zich vinden in de bewoording "het voorkomen van nieuwe schuldopbouw", die flexibiliteit geeft, maar wil dit op een verstandige manier doen. De heer Booi wijst erop dat van belang is over welk type dienst wij spreken, wat aangeeft dat wij dergelijke gesprekken nodig hebben in het vervolgtraject.

Nu moeten wij aangeven wat de parameters en de centrale punten zijn op basis waarvan wij elkaar kunnen vinden. Wij kunnen niet alleen de wens uitspreken om zaken op orde te brengen. Daarvoor is een instrumentarium nodig. Op basis van de discussie verwacht ik dat wij tot een afronding kunnen komen. Ik ben blij met de opmerking van mevrouw Wescot dat de formulering "het voorkomen van nieuwe schulden" te strikt is. "Het voorkomen van nieuwe schuldopbouw" geeft aan dat wij het onderscheid maken waarover de heer Booi sprak, maar betekent ook dat men wil saneren en de zaken in de toekomst op orde wil hebben. Ook premier Ys stemt in met de laatste formulering en ook voor minister Pechtold is deze benadering acceptabel. Dit moet de komende maanden verder worden uitgewerkt, maar wij hebben wel belangrijke piketpalen geslagen en tevens een zekere marge geschapen. De passage over de schuldopbouw spruit voort uit gezamenlijk overleg en biedt een oplossing voor verschillende problemen. Mag ik concluderen dat dit een basis is voor verdere verfijning?

De heer **Ignacio (Curaçao)**: Voorzitter. Betreft de term schuldenproblematiek de schulden van het land en van de eilandgebieden?

Minister **Pechtold (Nederland)**: Voorzitter. De term betreft zowel de schulden van het land als die van de eilandgebieden.

De heer **Ignacio (Curaçao)**: Voorzitter. Ik verzoek u de vergadering tien minuten te schorsen.

De **voorzitter**: Ik moet een verzoek om schorsing toestaan. Wij moeten echter niet terechtkomen in een proces van voortdurend onderhandelen, omdat wij nu over parameters spreken. Tijdens de schorsing zal het secretariaat de slotverklaring opstellen. Deze zal een preambule bevatten waarin wij het algemeen kader aangeven, zoals de heer Oduber suggereerde, een omschrijving van het proces zoals besproken bij agendapunt 5 en de financiële afspraken.

Ik dank alle aanwezigheid dat wij vandaag zo ver zijn gekomen.

De vergadering wordt 10 minuten geschorst.

[Schorsing]

De **voorzitter**: U hebt tijdens de schorsing gelegenheid gehad om ruggenspraak te houden. Nu is de vraag of wij een knoop willen doorhakken en vooruitgang willen boeken. Nederland heeft gezegd een oplossing te zullen bieden voor de schuldenproblematiek. De eilanden willen een gezonde uitgangspositie. Dat is een gemeenschappelijk doel, waarvoor wij moeten bezien of de overheidsfinanciën blijvend op orde kunnen worden gebracht. De elementen zijn hier op een verantwoorde manier in samenhang gebracht, na de voorzet die premier Ys heeft gegeven. Wij hebben de basis gelegd voor goede afspraken, die kunnen leiden tot een aanzienlijke budgettaire verlichting voor de Antillen. Tegelijkertijd moeten wij onder ogen zien dat wij moeten zorgen dat deze verlichting duurzaam zal zijn en ten goede komt aan de mensen om wie het gaat. Wij hebben een geweldige kans om deze zaak nu af te sluiten. Mocht dat niet gebeuren, dan constateer ik dat alleen de inhoud van het hoofdlijnenakkoord resteert, namelijk dat wij zaken nader gaan bezien.

Minister-president **Ys (Nederlandse Antillen)**: Voorzitter. Wij hebben hierover lang gesproken in multilaterale en bilaterale overleggen. Ik heb geproefd wat er leeft bij alle eilandgebieden. Ook binnen het land hebben wij overleg gepleegd. Ons uitgangspunt is steeds gevormd door de wensen van de eilandgebieden. Wij weten waar de pijn zit, maar na lang intern beraad hebben wij besloten om akkoord te gaan met het gewijzigde voorstel. Wel hebben wij daarbij de kanttekening dat de werkgroep Algemene Financiële Positie er hard aan gaat werken om een situatie te creëren waarin met een schone lei wordt begonnen, waardoor het niet meer nodig zal zijn om nieuwe schulden op te bouwen. In dat kader stemmen wij in met het gewijzigde voorstel en verzoeken wij de eilandgebieden om dat ook te doen.

De heer **Booi (Bonaire)**: Voorzitter. Zoals gezegd, gaan akkoord wij met het gewijzigde voorstel.

Mevrouw **Wescot**: Voorzitter. Na de gevoerde discussie kunnen wij akkoord gaan met het voorstel.

De zinsnede “Daar is iedereen het over eens” hoeft om redactionele redenen niet te worden opgenomen in het slotdocument, dat wij immers allemaal ondertekenen.

De **voorzitter**: Wij zullen deze zinsnede schrappen.

De heer **Ignacio (Curaçao)**: Voorzitter. Wij kunnen hiermee akkoord gaan. Wij hebben wel de kanttekening dat de EU-spaartegoedenrichtlijnen niet vallen onder de internationale verplichtingen. Ook willen wij dat bij “schuldenproblematiek”, misschien ten overvloede, wordt vermeld dat het gaat om zowel het land als de eilandgebieden.

De heer **Hooker (Sint Eustatius)**: Voorzitter. Wij kunnen ons hiermee verenigen.

De heer **Johnson (Saba)**: Voorzitter. Saba kan zich verenigen met het voorstel.

De **voorzitter**: Ter vermijding van misverstanden merk ik het volgende op over de EU-spaartegoeden. Wij spreken hier over de langetermijnontwikkelingen. De spaartegoedenrichtlijn betreft de korte termijn. Ik heb met premier Ys besproken dat Nederland een zeer ernstig internationaal probleem heeft, als hiervoor geen

oplossing wordt gevonden. Ik stel voor om het hierbij te laten en dit punt te parkeren. Wij kunnen in algemene zin zeggen dat de internationale verplichtingen worden gerespecteerd. Wij kunnen dan separaat terugkomen op de spaartegoedenrichtlijn.

Ik constateer dat de deelnemers aan deze RTC het eens zijn over de passage, na het vervangen van “schulden” door “schuldopbouw” en het schrappen van de zinsnede “Daar is iedereen het over eens”. Wij hebben daarmee een goede stap gezet om te komen tot nieuwe perspectieven. Ik ben blij dat de aanwezigen hierover op deze manier hebben gesproken. Daarmee hebben wij het onderdeel Financiën afgesloten.

De heer **Ignacio (Curaçao)**: Voorzitter. Ik heb niet begrepen dat de conferentie akkoord is gegaan met de toevoeging achter “schuldenproblematiek”.

De **voorzitter**: Neemt u mij niet kwalijk. Ik heb van het secretariaat begrepen dat dat akkoord was.

In de slotverklaring treft u aan om welke delegaties het gaat plus een aantal algemene opmerkingen. In de preambule spreken de delegaties zich uit voor een gezamenlijke toekomst binnen het Koninkrijk der Nederlanden en zij spreken de wil uit zich gezamenlijk in te zetten voor het proces van staatkundige verandering van de Nederlandse Antillen, waarvan deze RTC het officiële startpunt is, en verbinden zich aan de slotverklaring van het bestuurlijk overleg van 17 september 2005, het hoofdlijnenakkoord en de intentieverklaring van 22 oktober 2005. Het is een wens van onder anderen premier Ys om te refereren aan de eerdere stukken.

Vervolgens treft u aan het onderdeel “Beoogd eindperspectief en beoogde einddatum”. Dat is de directe neerslag van wat wij bij agendapunt 5 hebben besproken.

Ten slotte is er de passage over de schuldpositie, die nog wordt aangepast aan de laatste stand van zaken. Dan...

[Bandwissel, zelfde spreker vervolgt]

Wij moeten ons er goed van bewust zijn dat dit document onze officiële verplichting vertegenwoordigt om met elkaar het proces in te gaan van het spreken over veranderingen in de staatkundige verhoudingen. Wij hebben

daarmee de formele markering van de RTC, die tot resultaat moet gaan leiden. Ik leg u de slotverklaring voor.

Minister-president **Ys (Nederlandse Antillen)**: Voorzitter. Ik heb meerdere bestuurlijke overleggen meegemaakt, waarbij het doornemen van het slotdocument aanzienlijk langer duurde. Uw aanpak is anders en sneller en ik denk dat wij daarvan kunnen leren. Wij hebben inderdaad het onderdeel "Beoogd eindperspectief en beoogde einddatum" besproken en geakkordeerd, evenals de ontwerpfasen en de implementatiefase. Ik stel zeer op prijs dat in de considerans wordt gerefereerd aan de reeds gemaakte afspraken, want het resultaat van een RTC heeft het karakter van een beslissing die wordt gedragen door alle leden van het Koninkrijk. De resultaten van bestuurlijke overleggen worden meer gezien als bilaterale afspraken. Nu zijn deze afspraken verheven tot koninkrijksafspraken. Dat alles in ogenschouw nemend en gezien het feit dat mijn naam correct is gespeld gaan wij akkoord met dit slotdocument.

Mevrouw **Wescot (Sint Maarten)**: [begin niet opgenomen] ... kijken of alle delegaties zich zouden kunnen verbinden aan de slotverklaring van het bestuurlijk overleg, het hoofdlijnenakkoord en de intentieverklaring. Ik weet niet meer met zekerheid of de intentieverklaring onderdeel vormde van het hoofdlijnenakkoord.

De **voorzitter**: Dat is het geval.

De heer **Johnson (Saba)**: Voorzitter. Ik ga akkoord met de slotverklaring.

De heer **Hooker (Sint Eustatius)**: Voorzitter. Ik kan mij vinden in de slotverklaring.

Minister-president **Oduber (Aruba)**: Voorzitter. Er staat dat de delegaties en de regering zich verbinden aan de genoemde documenten. Wij zijn niet bij de eerdere overleggen geweest, maar respecteren deze documenten wel. Dat moet tot uiting komen. Als wij ons hieraan verbinden, wekt dat de indruk dat wij hebben deelgenomen aan de eerdere overleggen.

De heer **Ignacio (Curaçao)**: Ik ga akkoord met de slotverklaring.

Minister **Pechtold (Nederland)**: Voorzitter. Nederland gaat ook akkoord.

De **voorzitter**: Wij kunnen de laatste zin van de preambule laten beginnen: “De regering van Nederland, de Nederlandse Antillen en de eilandgebieden verbinden zich...”

Het vaststellen van de slotverklaring betekent dat wij aan het eind van deze bijeenkomst zijn gekomen. Ik stel vast dat wij, na de goede voorbereidingen door de voorbereidingsgroep, waarvoor ik alle betrokkenen dank, afspraken met elkaar hebben gemaakt over het proces en over de inhoud, dat ook over de financiën is gesproken en dat daarover richtinggevende uitspraken zijn gedaan. Vandaag is een buitengewoon belangrijke dag. Ik zeg u allen dank voor de constructieve manier waarop wij uiteindelijk met elkaar dit resultaat hebben kunnen boeken.

Na deze bespreking volgt een persconferentie. Ook de formele ondertekening van de slotverklaring zal dan plaatsvinden. Daarmee is zichtbaar dat dit document een document van ons allen is. Daarna zal ik namens ons allen enkele woorden spreken over de uitkomsten van dit beraad. Het lijkt mij goed dat vervolgens de pers de mogelijkheid krijgt om vragen te stellen aan ons allen. Daarna kunnen altijd nog bilaterale gesprekken plaatsvinden met uw lokale pers. Het is van belang dat wij het resultaat van vandaag gezamenlijk uitdragen. Ik vind het mooi dat dit geen kwestie is geweest van winnaars of verliezers. Ik vind dat wij hier op basis van gelijkwaardigheid met elkaar hebben gesproken. Laten wij ook gezamenlijk uitdragen wat er vandaag is bereikt, niet alleen nu, maar ook in de tijd hierna.

Wij kunnen alleen tot succes komen, als wij elkaar recht in de ogen kunnen kijken, als wij oog hebben voor elkaars argumenten en niet voorbij gaan aan moeilijke punten. Het proces moet worden gekenmerkt door volstrekt respect over en weer, met de wil om samen tot resultaat te komen. Met die houding kunnen wij heel ver komen. Met zaken als verwijten schieten wij niet veel op. Het gaat om gezamenlijk handelen, dat ertoe moet leiden dat er een andere startpositie komt voor de eilanden en dat wij komen tot de nieuwe verhoudingen waarin de eilanden verschillende toekomstperspectieven voor zichzelf hebben gezien. Dat is ook de uitkomst van het referendum. Ik vind het als voorzitter van de Rijksministerraad een groot goed om op deze manier deze dag te kunnen besluiten en u allen dank te kunnen zeggen voor de inzet, vandaag en in het voortraject. Laten wij vooral in de komende tijd op deze manier met elkaar omgaan, zodat wij over enkele jaren kunnen zeggen: “Het heeft ertoe gedaan en

wij hebben werkelijk een brug naar de toekomst geslagen met andere verhoudingen. Wij hebben de zaak in het Koninkrijk bij de tijd gebracht, en dat in een sfeer van gezamenlijkheid en respect.” Laten wij op deze manier de rondetafelconferentie ingaan. Ik beschouw het nu klinkende applaus als bestemd voor ons allemaal.

* * *